

Αριθ. εικ. 152723
150

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
• ΔΑΣΥΡΙΩΤΟΥ
• ΛΥΣΩΝ ΑΡΙΘ.

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΤΟΜΟΣ
1841-1842.

Ὅς διδάχθησιν πολλοί, καὶ πληθυνθῆ ἡ γνώσις. — Δανιὴλ ιβ' ε.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Τ. ΓΡΙΦΙΤΤΟΥ.

1842.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ, 1842.]

[ΑΡΙΘ. 71.]

ΡΩΣΣΟΙ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΙ ΕΙΣ ΖΗΤΗΣΙΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ.

ΑΞΙΟΠΕΡΙΕΡΓΟΣ, και ἴσως μοναδικὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους, εἶναι ὁ τρόπος, καθ' ὃν οἱ Ῥώσσοι ἐφέρθησαν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ἀντὶ τὰ σταλθῶσι πρὸς αὐτοὺς ἱεραπόστολοι, ἀπεστάλθησαν ἐξ ἐναντίας ὑπ' αὐτῶν ἐπίτροποι εἰς ζήτησιν θρησκείας.

Οἱ προστάται θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ῥώσων παριστάοντο μ' ὄλας τὰς φοβερὰς καὶ ἀγρίας ιδιότητας, αἰτινες τέρπουσι τὰ θηριώδη καὶ ἀκαλλιεργήτα πνεύματα λαοῦ καταβεβυθισμένου εἰς τὴν ἰλὺν τῆς βαρβαρότητος. Αἱ ἱεροπραξίαι, ὅσας ἡ δεισιδαιμονικὴ ἄγνοια ἐτέλει πρὸς τιμὴν τῶν εἰδώλων τούτων, ἦσαν δυσσεβέσταται. Ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἐτέρποντο οἱ θεοὶ αὐτῶν εἰ μὴ μὲ τὰ μανιώδη, τὰ σκληρὰ, καὶ τὰ ἀσελγῆ, τὴν δὲ ὄργην αὐτῶν ἀνθρώπιναι θυσίαι μόνον ἠδύναντο νὰ καταπραΰνωσι.

Ἐνὶ ἡ πλάνῃ αὕτη ἐλεινῶς περίσπα τὸ ἔθνος, — ἀφοῦ ἡ τὴν χώραν ὅλην τῆς Ῥωσσίας σκοτίζουσα ἄγνοια ἐφθασεν εἰς τὸ πλήρωμά της, — ἀνέτειλε κατὰ Θεῖαν Πρόνοιαν ὁ ἥλιος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ πρώτη ἀκτίς Εὐαγγελικοῦ φωτὸς ἐπέλαμψεν εἰς τοὺς Ῥώσσοις περὶ τὸ 870, διὰ τοῦ Ὀσκόλδου, ἡγεμόνος τῆς Κιόβ, ἐπὶ τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς Ῥωσικῆς μοναρχίας Ρουρίκου. Εἰς μίαν τῶν αἰφνιδίων ἐκείνων πειρατικῶν ἐπιδρομῶν, αἰτινες καὶ πρότερον ἴσως εἶχον ἐμπνεύσει τράμον εἰς τοὺς ἀνάνδρους Γραικορωμαίους, προσήλωσε τὰ βλέμματα ὁ ἐπιχειρηματίας Ὀσκόλδος εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ εἶδραν τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου, καὶ διεύθυνε κατ' αὐτῆς ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς φιλοδοξίας του. Ἦν τολμηρὸν ταύτην ἀπόπειραν ἔκαμε μετὰ διακοσίων λέμβων, ἢ μονοξύλων ὡς ἐκαλοῦντο, καὶ ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀντιστάσεως διαβὰς τὸν Θρακικὸν Βόσπορον, ἐκυρέυσε τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Ἕλληνας αὐτοκράτωρ, Μιχαὴλ ὁ Τρίτος, εὔρεθη κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίπτωσιν ἔξω τῆς πρώτευσός, εἰς ἀκαρπὸν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν. Ἄρα δὲ λαβὼν τὴν πρώτην εἰδησιν περὶ τῆς ἀφίξεως τῶν ὀχληρῶν καὶ ἐπικινδύνων ξένων, ἐπανῆλθε μετὰ τὸ στράτευμά του νὰ ἐμφυζῶσιν τὴν νεκρωμένην ἀνδρίαν τῶν ὑπηκόων του. Ἀποβαίνων εἰς τὴν κλίμακα τοῦ παλατιοῦ, ἔχει μακρὰν τῶν Ῥωσικῶν μονοξύλων, ἀπῆντησε πολυαρίθμους δυσκολίας. Ἀντὶ δὲ μετὰ ζήλου καὶ πατριωτι-

σμοῦ νὰ λάβῃ εὐθὺς τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς κατατρόπωσιν καὶ ἀποδίωξιν τῶν ἐχθρῶν, διεύθυνεν ὁ ἀνανδρος οὗτος κυριάρχης τὰ τεταραγμένα διαβήματά του εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, ὅπου μετὰ τοῦ Πατριάρχου διενευκτέρευσε προσευχόμενος. Κατ' ἐντολήν τοῦ πατριάρχου, λείψανόν τι πολυτιμώτατον, ἱμάτιον τῆς Παναγίας, κατεβυθίσθη εἰς τὴν θάλασσαν. Τρικυρία δὲ, κατ' εὐτυχίαν συμβᾶσα, ἠνάγκασε τοὺς Ῥώσσοις ν' ἀπέλθωσιν ἐσπευσμένως, καὶ ἀπῆλλαξε προσωρινῶς ἀπὸ τράμον τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Ὀσκόλδος ὁμως ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον, καὶ ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του. Ἀφοῦ δ' ἀπῆλυσεν τὴν δόξαν ὅτι ἐταπεινωσε τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα, ἐζήτησεν εἰρήνην, εἰς τὴν ὁποίαν περίφοβοι ἐκείνοι προθύμως ἔκλιναν. Μετὰ τὸν ἐξισασμὸν τῶν ὄρων τῆς συνθήκης, ἠθέλησεν ὁ νικητὴς νὰ δεχθῆ καὶ τὰ ἱερά ὕδατα τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἡ σεβαστὴ ἱεροπραξία ἐτελέσθη κατὰ συνέπειαν.

Ἦν τὴν προστασίαν τοῦ Ὀσκόλδου, Ἕλληνας ἐπίσκοπος, μετὰ τίτλον μητροπολίτου, ἐλειτούργησε κατὰ πρώτην φοράν, ὡς νομίζεται, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κιόβ. Ἀλλὰ τὰ σωτηριώδη τοῦ Εὐαγγελίου βλαστήματα κατεμάρανεν ἡ τῶν βαρβάρων ἀνόσιος ἀφή, καθότι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀσκόλδου, ἡ ὀλιγοχρόνιος αὕτη λάμψις τοῦ φωτὸς τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας περιεκαλύφθη μετὰ νέφος ἀμαθείας τόσοσ παρὰ καὶ βαρῶ, ὥστε ἐξηλείφθη σχεδὸν πᾶν ἔχνος τῆς Χριστιανικῆς ἐπιστροφῆς των. Ἦρχισε δὲ πάλιν ν' ἀφανίζεται τὸ σκότος τοῦτο, καθ' ὃν χρόνον ἀνέβη ἐπὶ τοῦ Ῥωσικοῦ θρόνου ἡ ἡγεμονίς Ὀλγα, γυνὴ κατ' ἐξοχὴν ἰστολισμένη μετὰ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐμπνέειν αἰσθήματα ὑποταγῆς καὶ εἰς τοὺς πλέον ἀπολιτίστους νόας. Μολονότι παχυλὴ εἰδωλοατρεία καὶ βαρβαρότης κατεκάλυπτον τὴν χώραν της, τὰ παραγγέλματα ὁμως καὶ τὸ παράδειγμα τῶν Ἑλλήνων ἱεραποστόλων, οἵτινες ἐπὶ Ὀσκόλδου μετώκησαν εἰς τὴν Ῥωσικὴν ἐπικράτειαν, ἔκαμαν βασιτάτην, δυσεξάλειπτον ἐντύπωσιν εἰς τὴν καρδίαν της. Ὄθεν, κινουμένη ἀπὸ τὸν ἱερὸν πόθον τοῦ ν' ἀσπασθῆ τὸν Χριστιανισμόν ὅσον ἠδύνατο σεβασμιωτέρως, ἢ ἀπὸ τὴν ὀλιγώτερον πνευματικὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐκτείνῃ τὸν κύκλον τοῦ ἐμπορίου της, ἢ ἀπὸ τὸν συνετὸν σκοπὸν τοῦ νὰ πολιτίσῃ τὸν λαὸν της, ἐξέπλευσεν ἀπὸ Κιόβ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Κατενοθεύσαν, ὑπεδέχθη αὐτὴν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος μετ' ὄλων τῶν τιμῶν

των καταλλήλων εις τὸν βαθμὸν τῆς, καὶ μεθ' ὧν τῶν διατυπώσεων καὶ περιποιήσεων, αἵτινες ἠδύνατο καὶ τὴν κενοδοξίαν τῆς γυναικὸς νὰ κατακεύσωσι, καὶ τὸ πρόσκαιρον μεγαλεῖον τῆς τρυφῆς αὐτοῦ καὶ λαμπρότητος νὰ ἐπιδείξωσιν. Ὁ ἕδιος αυτοκράτωρ ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς τὴν κολυμβήθραν, ὅπου ἔλαβε τὸ ἀεισέβαστον ὄνομα τῆς αυτοκρατορίσσης Ἑλένης.

Ἐπιστρέψασα εἰς Κιόβ καὶ Νοβγορόδ, προσεκολλᾶτο ἐπιμόνως εἰς τὴν νέαν θρησκείαν τῆς, μ' ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῆς οἰκογενείας ἀντιβαλλόμενα ἐμπόδια, καὶ μ' ἔλην τὴν ἀδιαχώρητον βαρβαρότητα τῶν ὑπηκόων τῆς. Ἄλλ' ἡ μεγάλη αὐτῆ ἡγεμονίς, ἀξίως οὕτω καλουμένη (διότι κατὰ τὸν βάρβαρον ἐκεῖνον αἰῶνα ἀποδόμησε πόλεις καὶ κωμοπόλεις, κατεσκεύασε γεφύρας καὶ ὁδούς πρὸς ὄφελος τοῦ ἐμπορίου, καὶ καθίδρυσεν ἄλλα διάφορα κοινωφελῆ καταστήματα) ἠναγκάσθη μετ' οὐ πολὺ νὰ αἰσθάνῃ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῆς πρὸς ἐπιχείρησιν τόσον γιγαντιαίαν, ὅσον τὸ νὰ διδάξῃ νέαν θρησκείαν εἰς τοὺς τραχεῖς βαρβάρους τῆς. Περὶ τὰ τέλη μάλιστα τῆς ζωῆς ἔβλεπε περιλοπὸς τὴν μικρότητα τῆς δυνάμεώς τῆς καὶ τὴν πεισματὸν τῶν ἀρχαίων προλήψεων, ἐνῶ ἠγωνίζετο παντὶ σθένει ν' ἀποσύρῃ τὸν νῆδον αὐτῆς καὶ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῶν πατρίων εἰδώλων.

Ἀλαζόνες οἱ ὑπήκοοί τῆς καὶ αἱματοχαρεῖς, καὶ ἀλλότροιοι ὄλων ἐκεῖνων τῶν ἐπιτηδευμάτων, ἄτινα γεννώσι πράξεις φιλανθρωπίας καὶ δικαιοσύνης, περιεφρόνουσαν τὴν πρῶτην τῆς νέας πίστεως. Ὁ υἱὸς αὐτῆς Σβιατοσλάφ, ἀπαντῶν εἰς τὰς προτροπὰς τῆς, ἠρώτησεν ὑβριστικῶς ἂν αὐτὴ ἐπεθύμει νὰ γένη ὁ υἱὸς τῆς ἀντικείμενον ἔκτουσεν αὐτῆς καὶ χλευασμοῦ εἰς τοὺς συντρόφους αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἐρωτήσεως ταύτης ἠμφοροσέ τις καὶ χωρὶς πολλῆν βαδύνοιαν νὰ προῖδῃ, ὅτι ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἤθελε καταστήσῃ μὴδαμινὴ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ὀλγας. Καὶ τῶντε, τόσον ταχεῖα ἦτον ἡ παρακμὴ τῆς, ὥστε μόλις διέσωσαν αὐτὴν ἀπὸ τελεῖαν ἀπόσβεσιν αἱ ὑπὸ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου τῆς ἡγεμονίδος ταύτης ἀνεγερθεῖσαι ἐκκλησιαί.

Περὶ τὸ 986, ὅποτε Βλαδὶμίρ ὁ Πρῶτος εἶχε φθάσειν εἰς τὸν κολορῶνα τῆς δόξης του, ἔλαβεν ἡ εἰδωλολατρεία τὴν θανατηφόρον πληγὴν τῆς ἐν ταῖς Ῥωσικαῖς χώραις, τοῦ Χριστιανισμοῦ τότε ἀναγεννηθέντος ἐκεῖ καὶ μονίμως στερεωθέντος. Ἡ στρατηγικὴ φήμη, ὁ αὐξανόμενος πλοῦτος, ἡ ἀκαμπτος σταθερότης, ἡ ἐκτεταμένη ἐξουσία τοῦ Βλαδὶμίρ, ἤρχιζον νὰ διεγείρωσι τοὺς φόβους καὶ νὰ ἐλκύωσι τὴν προσοχὴν τῶν περιουσιούτων δυναστῶν. Διὰ δῶρων ἐδώπευον τὴν εὐνοίαν του, διὰ πρεσβειῶν ἐπεκαλοῦντο τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν του πίστιν. Σχεδὸν ταυτοχρόνως, λέγεται, παρεστάθησαν εἰς αὐτὸν ἀπεσταλμένοι ἐκ τοῦ Πάπα καὶ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἦσαν συστημένοι μεταξὺ τῶν Κοζάρων. Ἀλλὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῆς ἐπιτυχίας αὐτῶν ἠμαύρωσεν ἐξ ὀλοκλήρου ἡ ἀποστολὴ

καὶ ἡ εὐγλωττία Ἑλληνος μητροπολίτου. Ὁ ἱεράρχης οὗτος, τὸν ὅποιον οἱ χρονολογοὶ ἐπονομάζουσι φιλόσοφον, μολονότι ἀπέτυχε τοῦ νὰ κάμῃ προσήλυτον τὸν περιελεῖ αὐτοῦ ἀκροατὴν, ἀπελύθη ὁμοῦ μετ' αὐτὴν φιλίαν καὶ τὰ δῶρά του· ἀξιώθει χάριτος, ὑπὲρ ἧς ματαίως ἐστὲναζον οἱ λοιποί. Ἰόσον ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν ταύτην ἔκαμεν ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦς τοῦ Βλαδὶμίρ ἡ ὁμίλια τοῦ θεολογικοῦ τούτου συνηγόρου, ὥστε ἀπέστειλεν ἐξ ἧς ἑπτὰ Ῥώσους νὰ θεωρήσωσιν ἀκριβῶς τὰς θρησκευτικὰς ἀρχὰς καὶ τελετὰς διαφόρων ἐθνῶν ἐν βραχυλογίᾳ, νὰ περιηγηθῶσιν εἰς ζήτησιν θρησκείας τοῦ Ῥωσικοῦ ἔθνους.

Οἱ πρὸς ζήτησιν θρησκείας ἀπεσταλμένοι οὗτοι διευθύνθησαν πρῶτον εἰς τοὺς Βουλγάρους (κατ' ἀνατολὰς τῆς Ῥωσσίας), τοὺς θερμοὺς ἀθλητὰς τοῦ πολεμικοῦ προφήτου τῆς Μέκκας. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἔστρεψαν ἀλλαγῶν τὰ βήματά των, ὀλίγον κινήσαντες ἀπὸ τὰ δόγματα τοῦ Κορανίου. Ἐπισκέψθησαν ἐπομένως τὰς Λατινικὰς ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, καὶ εἶδον τὴν παρ' αὐταῖς ἔλλειψιν ἐκωτερικοῦ καλλωπισμοῦ μετὰ αἰσθημάτων ἐλευθέρου καὶ περιφρονήσεως. Ἀλλ' εἰς Κωνσταντινούπολιν εὐδοκῶντες, ἐθεώρησαν μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀγαλλιάσεως τὸν μεγαλοπρεπῆ θόλον τῆς Ἀγ. Σοφίας, τὰ ἐκυστικά κοσμήματα τῶν θυσιαστηρίων, τὰ πολυτελῆ ἄμφια τῶν ἱερέων, τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων καὶ μαρτύρων, τὴν εὐταξίαν τῶν τελετῶν, τὴν μουσικὴν καὶ τὰ θυμιάματα, καὶ ἀπεφάσισαν πάραυτα ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς, ὅποιον εἶδον αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔπρεπε νὰ γένη ἡ θρησκεία τῆς πατρίδος των.

Μὲ τοιοῦτον φρόνημα ἐτάχυναν τὴν εἰς Ῥωσίαν ἐπιστροφὴν των. Ὁ Βλαδὶμίρ ἀνυπομόνως περιέμενε νὰ μάθῃ τὰ εἰς αὐτοὺς συμβεβηκότα· καὶ ἤκουσε παρ' αὐτῶν ἐκπεληγμένους τὴν ἐνθουσιαστικὴν διήγησιν τῶν ἐξαισίων καλλωνῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. “Ἐνομιζομεν,” ἐξεφώνησαν εἰς τὸν προσεχτικὸν μονάρχην των, “ὅτι μετεκομίσθημεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς” καὶ τῶντε οἱ ἀπαίδευτοι ἐκεῖνοι βάρβαροι ἐπίστευον ὅτι χορὸς ἀγγέλων κατέβαινε κατ' ἐκάστην ἐξ οὐρανῶν, καὶ συνέψαλλε καὶ συνεπροσκύνει μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀφοῦ δ' εὐχαρίστησαν τὴν περιέργειαν τοῦ ἡγεμόνος των, ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ ἄδειαν νὰ μνησθῶσιν εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει θρησκευτικῆς λατρείας.

Οἱ περὶ τὸν Βλαδὶμίρ, ἰδόντες τὸ τῆς ἀπαγγελίας ταύτης ἀποτέλεσμα ἐπὶ τοῦ νοῦς αὐτοῦ, ἐξεφώνησαν ὅτι ἡ θρησκεία, ἡ τοσούτων ἐπαίνων ἀξιώθεισα ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων, καὶ ἡ χρηματίσασα καύχημά ποτε τῆς εὐσεβοῦς Ὀλγας, πρέπει νὰ ἦναι ἀληθινή.

Ἀλλὰ μολονότι ὁ Βλαδὶμίρ εἶχε κλίσιν νὰ γένη Χριστιανός, ἀνέβαλεν ὁμοῦ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, διὰ τὴν ἔλλειψιν Ἑλλήνων ἱερέων. Νὰ τοὺς ζητήσῃ παρὰ τοῦ αυτοκράτορος ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελεν εἰσθαι εἶδος ὑποταγῆς, τῆς ὁποίας καὶ τὴν ἰδέαν μόνον μετὰ φρίκης ἀπεστρέφετο. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ὁ βάρβαρος ν' ἀρπάξῃ διὰ τοῦ ζήφους αὐτοῦ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν διδασκα-

λίαν, ἄτινα ἐφαντάζετο αἰσχροὺν ν' ἀποκτήσῃ κατὰ τὸν ἐρθὸν τρόπον. Ἰὸ παράλογον καὶ ἀνόσιον τοῦτο σχέδιον εἰς ἐπιτυχίαν εὐσεβεστάτου σκοποῦ ἐξηκολούθησεν ἐπιμόνως, καὶ γενναίως ἐξετέλεσε. Πολυπληθῆς στρατός, ἀπὸ τῶ ἀνδρῶν τῆς αυτοκρατορίας του συνιστάμενος, διεπέρασε μετ' ὀλίγον τὴν Ταυρικὴν Χερσόνησον, καὶ ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Θεοδοσίαν, τὴν σημερινὴν Κάφ. Ἐμπροσθεν τοῦ τόπου τούτου ἀπέτεινεν εὐχὴν εἰς τὸν Παντοκράτορα, ἀξιώτατῃν ἑαυτοῦ, τῆς πατρίδος του, καὶ τοῦ χρόνου κατ' ὃν ἔζη·—“Ὁ Θεέ, ἐνίσχυσόν με νὰ κυριεύσω τὴν πόλιν ταύτην, ὥστε ἀπ' αὐτῆς νὰ μεταφέρω ἱερεῖς καὶ Χριστιανοὺς εἰς τὴν πατρίδα μου, εἰς τὴν ἐπικρατείαν μου, οἵτινες διὰ τῆς εὐσεβείας καὶ μαθησεῖς των νὰ διδάξωσιν ἡμᾶς τὰ καθήκοντα τῆς θρησκευτικῆς λατρείας.” Προσέβαλεν ἔπειτα τὴν πόλιν, χωρὶς ὁμοῦ τῶν ἐπιθετικῶν ὀργάνων, ἄτινα ἐυκαλύπτουσι τοὺς κόπους τῆς πολιορκίας. Ἀλλ' ἡ βραδεία πρόσθός του, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευομένων, ἤθελον καταπίσειν αὐτὸν, ἂν δὲν ἦτον ἀμαθέστατος, ὅτι, ὡς νῦν διήγε, παρέβαινε κατ' εὐθείαν τὰ ἡθικά τε καὶ Χριστιανικὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα τόσον θερμοῦς ἐπόθει νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἐξ μῆνας ἐστενοχῶρει ἀνωφελῶς τοὺς πολιορκουμένους· ἔπειτα ὁμοῦ ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ ὑποπτεύεται μήπως δὲν ἐβάδιζε τὴν εἰς ἐπιστροφὴν ἀγούσαν ὁδόν. Αἰσχυρόμενος δὲ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπιχείρησιν, ἐφοβήτο συγχρόνως ὅτι πρέπει ν' ἀπαρνηθῇ καὶ τὸν εὐσεβῆ σκοπὸν, ὅστις παρεκίνησεν αὐτὸν εἰς τὸν προκειμένον ἀγῶνα. Ἀλλ' οἱ φόβοι οὗτοι διεσκαδόθησαν ἐπὶ τέλους κατὰ τρόπον αἰσιώτατον. Ἐπιστολῇ, εἰς βέλος ἐμπειρηγμένη, ἐρρίφθη ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῶν προμαχόνων, ἐξ ἧς ἔμαθεν ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ νὰ καθυποτάξῃ τὴν πόλιν ἦτο ν' ἀποκόψῃ τὰ ὕδατα. Μετ' ὀλίγον ἀνακαλύψας τὴν πηγὴν, ἀφήρεσε τοὺς σωλῆνας, οἵτινες μετεκόμιζον τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Ἐκ τούτου προῆλθεν ἀμέσως ἔλλειψις ὕδατος, καὶ ἡ πόλις παρεδόθη. Τῆς Θεοδοσίας λοιπὸν κάτοχος ὁ Βλαδὶμίρ, ἐδέσποεν ἤδη ὅλης τῆς Χερσονήσου. Διὰ τῆς νίκης ταύτης ἐμεγαλύνθη τὸ κράτος του, καὶ εὐχαριστήθη ἡ φαντασία του. Ἀλλὰ τὸ βάπτισμα δὲν ἦτον ὁ μόνος σκοπὸς τῆς φιλοδοξίας του· ἐπόθει νὰ συγγενεύσῃ μετὰ τοὺς Καίσαρας, διὰ συνοικεσίῳ μετὰ τῆς ἡγεμονίδος Ἀννης, ἀδελφῆς τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου αυτοκρατόρων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου. Ὑπεσχέθη δὲ, ἂν μὲν συγκατένευον εἰς τὸν γάμον τοῦτον, νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν Χριστιανισμὸν· εἰ δὲ μὴ, ἐφοβήσεν ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις ἤθελε πάθει ὅ,τι ἡ Θεοδοσία. Μετὰ τινὰ ἀργοπορίαν, ἐκλίναν εἰς τὴν περὶ συνοικεσίῳ πρότασιν. Συγχρόνως λοιπὸν ἱεουργήθησαν εἰς τὴν πόλιν Χερσῶνα τὸ βάπτισμα καὶ ὁ γάμος τοῦ Βλαδὶμίρ ὑπὸ Χριστιανῶν ἀρχιερέων. Ὁ νεόφυτος δὲ καὶ νεόνυμφος ἀπέδωκε τὴν πόλιν εἰς τοὺς γυναικαδελφούς του, ἐνῶ ἠγούμενοι, ἱερεῖς, ἄγρια λείψανα, θρησκευτικὰ βιβλία, καὶ ἱερὰ σκεύη μετεκομίσθησαν εἰς Ῥωσίαν πρὸς ἀνταμοιβὴν τῆς κατακτήσεως ταύτης καὶ συμμαχίας.

Ἐπιστρέψας εἰς Κιόβ, προσέφερεν εἰς τὰ εἰδώλα, τὰ ὁποῖα τοσούτον χρόνον εἶχε λατρεύσειν, ὅσας βίβρας ἐπενόησεν ἡ φαντασία του. Ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτῶν, καὶ νὰ ἐφευκθῇ τὸν λαὸν εὐκολώτερον εἰς μίμησιν τοῦ ἰδίου του παραδείγματος, διέταξε νὰ δέσῃ τὸν Περόν, θεὸν τῆς βροντῆς, καὶ τὸν σεβασμιώτερον ὄλων τῶν ἐγγυρίων θεοτήτων, εἰς τὴν οὐρανὸν ἵππου, καὶ νὰ σύρωσιν αὐτὸν τῆδε κάκεισε εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως· ἐνῶ δ' ἐτελεῖτο ἡ πομπὴ αὐτῆ, δώδεκα στρατιῶται ἐτυπον μετὰ ῥόπαλα τὴν χρυσὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ἀργυρᾶ ὄντα τοῦ δυσμόρφου εἰδώλου· μετὰ δὲ ταῦτα ἐρρίψαν αὐτὸ εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Βορυσθένου.

Γενομένης τῆς ἐξελαστικῆς ταύτης ἐκδικήσεως, προεκήρυξεν ὁ Βλαδὶμίρ εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ὅτι πᾶς ὁ μὴ δεχόμενος τὸ βάπτισμα ἤθελε λογιέσθαι ἐχθρὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἡγεμόνος του. Μόλις δ' ἐξεδόθη τὸ διάταγμα τοῦτο, καὶ πολλὰι χιλιάδες Ῥώσων συνέρρευσαν εἰς τοὺς ποταμοὺς νὰ δεχθῶσι τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος.

Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην δὲν μανθάνομεν ὅτι ἐμαρτύρησαν τινες ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας πίστεως· οὐδεὶς προσέφερε τὸ αἷμα τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ συνειδότου· ἀλλ' ἅπαντες προθύμως ἐσπευσαν νὰ δικαιοποιηθῶσι τὴν θρησκείαν τοῦ κυριάρχου. Οὕτε διαγωμὸι, οὔτε προτροπαί, ἐχρηιάσθησαν εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ψήφισματος, ἐπειδὴ ἅπαντες σιωπηλῶς ἀμολόγησαν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀγαθότητα τῆς διδασκαλίας, ἧτις εἶχεν ἐγκριθῆν ὑπὸ τοῦ μονάρχου καὶ τῶν μεγιστάνων του. Τοιαύτη ἦτον ἡ ἐν Ῥωσίᾳ καθίδρυσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅστις ταχεῖς κατέστρεψε τὸ τερατῶδες καὶ ψυχροφθόρον σύστημα τῆς εἰδωλολατρείας.

Ο ΠΕΡΣΙΚΟΣ ΑΥΓΕ.

Οἱ ἀρχαῖοι, οἵτινες ἐξ ἀγάπης τῶν τεραστίων συνεμίγνυσαν τὰ πραγματικὰ μετὰ τὰ μυθώδη, ἐξ ἀγνοίας δὲ τῶν νόμων τῆς φύσεως ἐδυσκολοῦντο νὰ διαχωρίσωσι τὸ ψεῦδος ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ἐγνώριζον καλῶς τὸν Περσικὸν λύγκα, ὅστις, καίτοι πολὺ μικρότερος τοῦ λέοντος, καὶ ὀλίγου φόβου ἀξίος, συνειμερλίετο μετὰ τὸν τύραννον ἐκεῖνον τῆς ἐρήμου τὴν φήμην καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Μὴ ἀρκοῦμενοι ν' ἀποδίδωσιν εἰς τὸν λύγκα τὰ ἰδιά του χαρακτηριστικὰ, πανουργίαν, δραστηριότητα, καὶ σχεδὸν ἀκαταδάμαστον θηριωδίαν, ἐπροκίριζον αὐτὸν καὶ μετὰ ὑπερφυστικὰς δυνάμεις, αἵτινες ὑπῆρχον μόνον εἰς τὴν γόνιμον φαντασίαν των. Τὴν θρασὴν αὐτοῦ ἐνόμιζον τόσον ὀξεῖαν, ὥστε νὰ διαχωρῇ καὶ διὰ τῶν πυκνοτάτων σωματίων, καὶ τίποτε νὰ μὴν ἀφίην ἀπαρτήρητον. Τὸ ἀληθὲς ὁμοῦ εἶναι ὅτι ὁ Περσικὸς λύγξ δὲν διαφέρει κατ' οὐδὲν οὐσιῶδες ἀπὸ τῶν λοιπῶν εἰδῶν τῆς τῶν αἰλούρων φυλῆς, ἐκτὸς ὅτι εἶναι πλέον δυσάγωγος, καὶ ὀλιγώτερον ὑπομονητικὸς.

Περσικός Λύγξ.

Οί ὀφθαλμοί του εἶναι φαιδροί καὶ μεγάλοι, ἀλλ' οὐχὶ μάλλον παρ' οἱ πολλῶν ἄλλων ζώων τοῦ αὐτοῦ γένους· τὰ μέλη του ὡσαύτως εἶναι, κατὰ σύγκρισιν, μεγάλα καὶ πολὺ μυώδη· ἔλος δ' ὁ σχηματισμὸς ἐμφαίνει θαυμαστὴν δραστηριότητα. Ἐξ ὀφθαλμῶν του ἔχει ἰδιαιτέραν τινὰ ἕκφρασιν, προερχομένην κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τοῦ θυσάνου τῶν μακρῶν μαύρων τριχῶν, οἵτινες κοσμοῦσι τὰς ἄκρας τῶν ὠτίων· τὸ χρῶμα τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος εἶναι κοκκινωπὸν ἢ κιτρινωπὸν φαιόν. Ὄταν παροξυνθῆ, ὡς πολλάκις εἶδομεν αὐτὸν, ῥίπτονται ὀπίσω τὰ ὠτά του, οἱ ὀφθαλμοί του λάμπουσιν ἀπὸ δυσμενῆ τινὰ λύσσην, καὶ δεικνύονται οἱ φοβεροὶ ὀδόντες, ἐνῶ τὰ τοῦ σώματος ἀγρίου βελὴν τινα συριγμῶν, ὅχι ἀνόμοιον τοῦ τῆς γαλῆς, πολλὰ δὲ διάφορον ἀπὸ τὸν γογγυσμῶν τοῦ λέοντος ἢ τῆς τίγριδος. Ἐξ ὄλων τῶν ζώων τοῦ εἴδους τούτου, ὅσα παρατηρήσαμεν αἰχμαλωτὰ, ἀκόμη δὲν εἶδομεν κανέν, τὸ ὅποιον νὰ μὴ φανερώη τὰ σημεῖα ταῦτα τῆς δυσσεβείας ὡσάκις ξένοι ἐπλησίαζον εἰς τὸ σπήλαιόν του, ἐνῶ τὰ μεγαλύτερα θηρία τοῦ γένους τῶν αἰλουῶν συνειθίζουσι τὴν εἰς τὰ βλέμματα τοῦ δημοσίου ἐκθεσιν, καὶ θεωροῦσιν ἀδιάφορα τὴν προσέγγισιν τῶν περιεστῶτων. Ὁ λύγξ ὅμως, ἀποσυρόμενος εἰς κόγχην τινὰ, καὶ κρυπτόμενος ἐφ' ὅσον δύναται, βλέπει τὰ περίεξ μὲ δυσσεβείαν καὶ ὑπαίτιαν, καὶ ἂν τις ἤθελεν ἐπιμεθεῖν τὸν λαμπρότερον, δεικνύει τὰ πλέον ἀναμφίβολα σημεῖα ἀδυναμίας καὶ ἀνυποτάκτου διαθέσεως.

Γεννᾶται δὲ ὁ λύγξ εἰς τὴν Τουρκίαν, Περσίαν, Ἰνδίαν, Βαβυλῶν, καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας, ὅπου κατοικεῖ τὰς δευτεροβάθριους περιοχὰς, τρεφόμενος ἀπὸ πτηνῶν, πίθηκας, σκυόρους, καὶ ὅλα τὰ μικρότερα τετράποδα. Φεύγει μὲν τὸν ἄνθρωπον, τὰ ἀλλά γίνεται κινδυνώδης, ὅπταν στενοχωρηθῆ ἢ πληγωθῆ. Τὸ πλεῖστον τοῦ καιροῦ του δαπανᾷ με-

ταξὺ τῶν κλάδων τοῦ δάσους· τὸσον δὲ δολίως ἐφορμᾷ, καὶ τὸσον ἀνεπαισθήτως πλησιάζει, ὥστε, μέχρις οὗ γένη τὸ θανατηφόρον ἄλλα, ἀναπαύεται τὸ θῆμα του, ἀναίσθητον κινδύνου. Τοιοῦτοτρόπως, ὁ λαμπρὸς τῶν, κοιτασμένος εἰς τὰ ἐνδύμυχα τοῦ δάσους, ἢ ὁ πίθηξ ἐπὶ κλάδου κοιμώμενος, ἀρπάζεται καὶ καταβιβρώσκειται.

Μολοντί ὅσους λύγξας ἡμεῖς εἶδομεν ἦσαν ἀγριοὶ καὶ δυσάγωγοι, φαίνεται μ' ὄλον τοῦτο ὅτι τινὲς ἡμερῶν ὄντων, καὶ μάλιστα ἐχρησίμευσαν εἰς τὸ κυνήγιον. Οἱ ἀρχαῖοι ἐμυθολόγουν ὅτι λύγξ ἐξεύχθη μετὰ λέοντος εἰς τὸ ἄρμα τοῦ Διονύσου, τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἰνδίας. Κατὰ τὸ μέγεθος ὁ Περσικὸς λύγξ (Καρακάλ ὀνομαζόμενος Τουρκιστὶ διὰ τὰ μέλανα ὠτά του) εἶναι ἰσομεγέθους μὲ κύνα μετρίου ἀναστήματος· ἐκτὸς δὲ τοῦ Περσικοῦ, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι διαφόρων εἰδῶν λύγξες. Σημειωτέον ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ μηλατῆ, ἢ ἐγνωσμένη εἰς τὸ ἐμπόριον ὡς ἡ τοῦ λυγκῶς, δὲν λαμβάνεται ἀπὸ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος λύγξ, ἀλλ' ἀπὸ τὸν τῆς Ρωσσίας, τοῦ Καναδά, καὶ ἄλλων ἀρκτέων χωρῶν.

Εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ ἄλλας χώρας τῆς ἀνατολῆς οἱ ἐντόπιοι λέγουσι πολλάκις πρὸς τοὺς ξένους νὰ καλύπτουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅταν κοιμῶνται τὴν νύκτα εἰς τὸ ὑπαίθριον. Εἶναι δὲ τινὲς ἀληθεῖς ὅτι τὸ σεληνιακὸν φῶς βλέπει τὰ ὄμματα εἰς τινὰς Ἀνατολικὰς χώρας. Τοῦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔνοσεν καὶ ὁ Ψαλμῶδης, λέγων, «Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει σε, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα.» Ἡ σελήνη βλέπει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ εἰς αὐτὴν ἐκτεθειμένου πολὺ μάλλον παρ' ὁ ἥλιος· καὶ ἂν ἐξηκολούθει τις νὰ κοιμᾶται τὴν νύκτα εἰς τὸ ὑπαίθριον μὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐκτεθειμένον εἰς τὸ φέγγος τῆς σελήνης, δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι τὸ φῶς του ἤθελαν ἀδυνατήσῃ ἢ καὶ χαθῆν ἐξ ὀλοκλήρου.

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ.

[Συνέχεια ἀπὸ Σελ. 161.]

Χρὴ τῆς κυοφορίας--αἱ μητέρες νὰ θηλάζωσι τὰ τέκνα των--καθαριότης--τὰ σπαργανώματα.

Ἐὰν χρὴ τῆς μητρὸς πρὸς τὸ τέκνον τῆς ἀρχίζουσι καὶ πρὶν ἀκόμη τὸ μικρὸν πλάσμα ἴδῃ τὸ φῶς. Ἡ σωματικὴ καὶ διανοητικὴ αὐτῆς κατάστασις κατὰ τὴν περιόδον τῆς κυοφορίας ἐπενεργεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὸ ἀπ' αὐτῆς γεννηθῆσθαι. Ὄθεν οὐ μόνον χάριν ἑαυτῆς, ἀλλὰ καὶ χάριν τοῦ τέκνου τῆς, ὀφείλει νὰ φροντίζῃ ὑπὲρ τῆς εὐεξίας τοῦ σώματος, τῆς γαλῆνης τοῦ νοός, καὶ τῆς ἀγαθότητος τῆς καρδίας τῆς. Ἄν ἡ μήτηρ καταχράται τὰς ἡδονὰς, ἂν τρέφῃ ἐν ἑαυτῇ τὰ πάθη τοῦ μίσους, τοῦ φθόνου, τῆς κακίας, ἂν τὸ πνεῦμά τῆς ἐπασχολῆται εἰς τὰ οὐτιδανά μόνον καὶ χαμερπῆ, τὸ τέκνον τῆς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θέλει κληρονομήσῃ ἰσχυρὰν ὀρμὴν εἰς τὰς σωματικὰς εὐχαριστίας, δεκτικότητα τῶν χειροτέρων παθῶν, καὶ μικρότητα διανοίας. Περὶ τῆς υποθέσεως ταύτης ἀποσπώμεν ἐκ τοῦ Ἑγγεμίδιου τῆς Μητρὸς τὰς ἐπομένας ἀξιολόγους παρατηρήσεις:—

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ σωματικὴ ἰδιοσυγκρασία τῶν τέκνων (καθὼς καὶ αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις) ἐξαρτᾶται πολὺ ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῶν γονέων. Πολλὰ σπανίως τινόντι βλέπομεν τέκνα ὑγιῆ ἀπὸ φιλασθένους γονεῖς· καὶ οἱ υἱεῖς γονεῖς ἔχουν γενικῶς τὴν εὐχαρίστησιν καὶ βλέπωσι τὰ τέκνα των ἀπολαύοντα ἐντελῶς τὰς σωματικὰς δυνάμεις. Πρὸ πάντων δὲ ἀληθεύει, ὅτι τῆς μητρὸς ἡ ὑγεία καὶ ἡ διαθέσις κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κυοφορίας συνδέονται στενωτάτα μὲ τὴν ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν τοῦ τέκνου, τὸ ὅποιον μέλλει νὰ γεννηθῆ. Ὄθεν ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην πρέπει νὰ ἐνθυμῶνται καὶ νὰ συλλογίζωνται, ὅτι αὐταὶ μόνον δὲν ἐνέχονται εἰς αὐτὴν, ὅτι καὶ ἡ ἰδικὴ των ὑγεία καὶ ἡ τῶν τέκνων των ἔχουν μεγάλην σχέσιν μὲ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου ἔχουν χρεὸς εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὴν οἰκογένειάν των, καὶ εἰς ὅλα τὰ ὁμοειδῆ των ὄντα, ν' ἀποφεύγωσι πᾶσαν βλαβεράν ἔξιν τοῦ νοός καὶ τοῦ σώματος, ν' ἀπορρίπτωσι τὰς κακὰς κλίσεις των, καὶ πρὸ πάντων νὰ ἦναι μέτριοι εἰς κάθε τι, σώφρονες, καὶ ἐγκρατεῖς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλὰ κατὰ τὸν καιρὸν τούτου πάσχουν ἀπὸ μεγάλης ἀδυναμίας καὶ μελαγχολίας (ἥτις καὶ ἐπαυξάνει ὡσάκις ἀφίονται εἰς αὐτὴν) εἶναι χρεὸς ἐκάστης, ὅσον τὸ δυνατόν, νὰ περιορίσῃ πᾶν ἐρεθιστικὸν αἰσθημα, νὰ προφυλάττεται πάντοτε ἀπὸ τὰ αἰτία τῆς μελαγχολίας, καὶ ὅσον δύναται ἀπὸ παντὸς εἴδους ἀταξίας. Ἡ ἐνασχόλησις εἰς οἰκιακὰς υποθέσεις, ἢ συγγῆ θεωρία τῶν πολυποικίλων ἔργων τῆς φύσεως, καὶ τὸ ἡδου-

νικὸν ἐκεῖνο αἰσθημα τὸ πηγάζον ἀπὸ τὴν μὲ τοὺς φίλους συναναστροφῆν, ἔλα ταῦτα, λέγω, εἶναι χρήσιμα, καὶ σχεδὸν ἀπαραίτητα πρὸς διατήρησιν τῆς ἀπαιτουμένης σωματικῆς καταστάσεως, καὶ τείνου ἐπίσης νὰ φυλάττωσι γαλῆνιον καὶ εἰρηρικὸν τὸ πνεῦμα. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὸ σῶμα. Διὰ δὲ τὸ πνεῦμα, ἡ καλύτερα αὐτοῦ προετοιμασία εἰς πρᾶγμα τοσοῦτον σπουδαῖον (ἦγουν τὴν γέννησιν) εἶναι νὰ δίδῃ ἡ μήτηρ τὰ θάρρη τῆς ἑλπίδος διόλου εἰς τὸν Θεόν. Εὐρισκόμενοι, ἀδελφὴ μου, εἰς τὰς δεινάς ταύτας περιστάσεις, δὲν εἶναι παράξενον ὅτι ἐνίοτε φοβούμεθα· ἀλλ' ἂς μὴ δειλιώμεν εἰς ὅτι συμβαίνει κάποτε, διότι ἔχομεν περισσοτέρας αἰτίας νὰ ἐνθαβρυνώμεθα καὶ νὰ ἐλπίζωμεν, παρὰ νὰ δειλιώμεν καὶ νὰ φοβώμεθα. Ὄταν ὅμως κάμῃται δὲν δίδῃ τὰ θάρρη τῆς εἰς τὸν Θεόν, τότε θέλει αὐξάνειν ἡ ὀλιψία τῆς, καὶ ὅχι μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα θέλει εἶσθαι ἐκτεθειμένον εἰς ταραχὴν καὶ εἰς ἀγωνίαν.

Τὸ νεογέννητον βρέφος ὑποβάλλει τὴν μητέρα εἰς σπουδαιότατα καθήκοντα. Διόλου ἀνίσχυρον, πάντῃ ἀνίσχυτον, περιμένει ἀπ' αὐτὴν περιβαλθῆν καὶ τροφήν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ τοκετῶ ἀρχίζουσι νέας ὑπηρεσίας τὰ μικρὰ σωματικὰ του ὄργανα· οἱ πνεύμονες δέχονται μ' εὐφροσύνῃν τὸν ζωογονὸν ἀέρα· ἡ πάλαιουσα καρδία στέλλει τὸ αἷμα καθαρισμένον εἰς πᾶν μέρος τοῦ συστήματος· τὸ φῶς προσβάλλει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἱ ἦνοι εἰς τὰ ὄτα· ἀλλὰ τὰ πάντα φαίνονται συγκεχυμένα εἰς τὸ νήπιον, καὶ κατὰ πρῶτον ὁ ὀλίγος καιρὸς, ὁ μὴ ἐπασχολούμενος εἰς τὸ φαγεῖν καὶ τὸν ὕπνον, δαπανᾶται ὑπὸ τοῦ τέκνου εἰς τὸ διακρίνειν τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων αἰσθήσεων, αἵτινες εἰς αὐτὸ προσβάλλουσι. Φύσει διδασκόμενον νὰ παρατηρῆ καὶ νὰ μαθῆν, ἐνδυναμῶνται βαθμηδὸν νὰ ἐνατείνῃ εἰς λαμπρὰ ἀντικείμενα, ν' ἀκολουθῆ μὲ τὸν ὀφθαλμὸν ὅσα εἰλικυσαν τὴν προσοχὴν του, καὶ ν' ἀκραζέται τοὺς ζωηροὺς καὶ καταπραυντικὰς ἦχους τῆς μητρικῆς φωνῆς. Ἀλλ' εἰς τὴν διάταξιν τῶν πράξεων ταύτων ἢ ταπεινῶν μνησῶν, ἀπαιτεῖται ἡσυχία καὶ ἀνάπαυσις· τὰ ὀρμητικὰ κινήματα εἶναι ὅλως διόλου ἀνάρμοστα εἰς τὰ βρέφη· καὶ αἱ τραναὶ καὶ ὀξείαι φωναὶ, καὶ τὰ δυνατὰ φῶτα, καὶ τὰ λαμπρὰ χρώματα, δὲν πρέπει νὰ συγχωρῶνται εἰς τὰ μέρη ὅπου αὐτὰ διατρέβουσι, διότι τὰ νεῦρα τῆς ὀράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς εἶναι ἀκόμη ἀδύνατα, καὶ πρέπει νὰ γυμνάζωνται βαθμηδὸν εἰς τὰ ἔργα των.

Συντείνει δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἡσυχίαν καὶ γαλῆνιον τοῦ βρέφους ἡ τάξις ὡς πρὸς τὰς ὕρας τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τροφῆς. «Ἦς γενικὸν κανόνα» λέγει τὸ Ἑγγεμίδιον, «πρέπει νὰ ἔχομεν τὸ νὰ μὴ δίδωμεν εἰς αὐτὰ τὴν τροφήν των, ἂν δὲν περῶσι τοὐλάχιστον δύο ἢ τρεῖς ὕραι· ἀφοῦ δὲ ἀπαξ λάβωσι τὴν συνήθειαν ταύτην, ἐξ ἀνάγκης τότε καὶ τῆς ἀναπαύσεως αἱ ὕραι θέλουσι τακτοποιηθῆ.» Ἡ μετριότης προσεῖτι εἶναι οὐχ ἥττον ἀναγκαία· ἀλλ' ἐκ

φύσει κλίνομεν· να μεταχειρίζομεθα υπερβολήν ως πρὸς τὰ μικρὰ παιδιὰ μας· τὰ τρέφομεν πολλὴν, τὰ ἐνδύομεν πολλὴν, πικρῶς μὲ αὐτὰ· πολλὴν, καὶ εἰς ὅλα μεταχειρίζομεθα τὸ πολὺ, νομίζοντες ὅτι οὕτω εὐχαριστιοῦνται πολὺ. Πόσον ὁμιος λαυθαρόμεθα! πόσα νήπια δὲν βλέπτει καθ' ἑκάστην ἡ υπερβολὴ τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας, πόσα δὲν στέλλει· πρῶτα εἰς τὸν τάφον, καὶ εἰς πόσα δὲν κατανατῶ τοιουτοτρόπως ἡ υπερβολὴ ἐξίς φθοροποιεῖ εἰς τὸν μετέπειτα βίον;

Περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ τρέφωσιν αἱ μητέρες τὰ ἴδια τέκνα των καταχωροῦμεν τὰς ἐρεξῆς παρατηρήσεις ἐκ τοῦ προκειμένου πονήματος·—

Εὐχῆς ἄξιον ἤθελεν εἶθαι πᾶσα μήτηρ νὰ ἦναι τροφὸς τοῦ τέκνου τῆς. Κατὰ δυστυχίαν ὁμιος πολλὰ καὶ χωρὶς κάμμιαν αἰτίαν, εἴμη μόνον ἀπὸ ὀκνηρίαν, ἢ δι' ἄλλας ἐνασχολήσεις, παραοιδίους τὴν φροντίδα τῶν τέκνων των εἰς χεῖρας ὑποκειμένων, τὰ ὅποια, ὅσον καὶ ἂν κολληθῶσιν ὅτι ἔχουν τὸ προτέρημα τοῦ ἀνατρέφειν τὰ παιδιὰ, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ καθήκον τοῦτο ὡς ἡ γεννήσασα. Πῶς ἐμπροσθὶν αὐτὰ νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς υγείας καὶ ἀναπτύξεως τοῦ παιδίου, ἢ νὰ προσέχωσι μὲ τὸν αὐτὸν τῆς μητρὸς ζῆλον εἰς τὴν τροφήν, εἰς τὴν ἐνδυμασίαν, καὶ εἰς τὴν καθαριότητά του; Πόσα παιδιὰ δὲν στέλλονται ἀδίκως εἰς τὸν ἄλλον κόσμον διὰ τὴν κακὴν καὶ παρὰ φύσιν συνήθειαν τῶν γονέων, ὅστινες δίδουν αὐτὰ νὰ τὰ ἀνατρέψωσιν, ἢ μᾶλλον νὰ τὰ κακοανατρέψωσιν, αἱ τροφὸί ἢ ἄλλοι οἰκιακοὶ θεράποντες;

Ἡ μήτηρ πρέπει πάντοτε νὰ εὐρίσκειται μετὰ τοῦ νηπίου τῆς· ἡ φροντίς αὐτοῦ πρέπει νὰ ἦναι τὸ κύριον ἔργον τῆς. Τί ἄλλο ἐπ' ἀληθείας ἐμπορεῖ νὰ τὴν δώσῃ μετὰ ταῦτα πλέον εὐαρέστους ἀναμνήσεις, νὰ τὴν ἐπιβεβαιώσῃ τὴν φιλοστοργίαν τῶν τέκνων τῆς, καὶ νὰ προξενήσῃ καὶ εἰς αὐτὰ τὴν μεγαλητέραν σωματικὴν, νοσητικὴν, καὶ θρησκευτικὴν ὠφέλειαν; Πολλὰ ὁμιος, παραδεδομένοι εἰς τὰς μωρίας καὶ τὰς εὐθυμίας τοῦ κόσμου, δὲν εὐκαιροῦν ἀπὸ τοὺς περιπάτους, τὰ συμπόσια, τὰ θεάτρα, καὶ τοὺς χορούς, νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς τοιαῦτα οἰκιακὰ χρέη· δὲν στοχάζονται καθήκον αὐτῶν νὰ πλησιάζωσιν εἰς τὴν κοίτην τοῦ τέκνου των, νὰ θηλάζωσιν, ἢ νὰ ἐνδύωσι καὶ νὰ ἐκδύωσιν αὐτό. Ἄλλ' ἂν ἡ τῶν μητέρων περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιμέλεια καὶ ἡ προσωπικὴ ἐπαγρύπνησις εἰς τὰ τέκνα των δὲν συμφωνῇ μὲ τὰς μωρὰς ἰδέας τοῦ κόσμου, συμφωνεῖ ὁμιος καθ' ὅλα μὲ τὸν ὄρθον λόγον, μὲ τὴν φύσιν, μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ἀνθρωπότητος, μὲ τὸν συμφέρον, καὶ μὲ τὴν ἠθικὴν. Τὸ ν' ἀφίνοι τις ἐκουσίως καὶ χωρὶς ἀνάγκης τὴν ἀνατροπὴν τῶν τέκνων του εἰς ἄλλους, ὅχι μόνον δὲν εἶναι ἴδιον γονέων, ἀλλὰ καὶ ὅπως διόλου

ἀπάνθρωπον καὶ σκληρόν. Οἱ τοιοῦτοι δὲ γονεῖς, ἅς λάβωσι παράδειγμα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα, ἔτινα ἐκ φύσεως δεικνύουσι τοσαύτην ἀγάπην καὶ φροντίδα εἰς τὰ νεογνά των.

Τέσσαρα κυρίως, λέγει τὸ Ἐγγχειρίδιον, εἶναι τὰ συντελοῦντα εἰς τὴν υγείαν καὶ εὐεξίαν τῶν παιδίων· ἡ καθαριότης, ἡ ἐνδυμασία, ἡ τροφή, καὶ ἡ γυμνασία. Ἡ καθαριότης δὲ εἰς τὰ βρέφη εἶναι ἀδύνατον νὰ διαφυλαχθῇ, ὅπότεν δὲν λούονται καθ' ἑκάστην ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν μὲ χλιαρὸν ἢ καὶ μὲ ψυχρὸν ὕδωρ. Καὶ αὐτὰ τὰ πενταετῆ καὶ ἑξαετῆ παιδιάρια πρέπει νὰ λούονται συνεχῶς, ἢ τοῦλάχιστον νὰ πλύνονται καθ' ὅλον τὸ σῶμα μὲ σπογγάριον. Τὸ δέριμα ἔχει περισσότεραν σχέσιν μὲ τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος, παρ' ὅσον οἱ πολλοὶ στοχάζονται, ὥστε εἶναι ἀδύνατον ν' ἀμεληθῇ τὸ πρῶτον χωρὶς νὰ βλαφθῇ τὸ δεύτερον. Αἱ ἀκαθαρσίαι τῆς ἐπιδερμίδος ἐμποδίζουσι τὴν ἀθλοῦν διαπνοήν, καὶ ὡς ἐκ τούτου βλάπτουσι καὶ τὴν υγείαν, καὶ ἐπενεργοῦσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰς ὅλας τὰς ζωϊκὰς ἐνεργείας.

Τὰς περὶ ἐνδυμασίας παρατηρήσεις, καθ' ὅσον μάλιστα ἀφορῶσι τὴν ἀνύπνον καὶ σκληρὰν συνήθειαν τῆς σπαργανώσεως, θέλομεν καταχωρήσειν ὀλοκλήρως, εὐέλπιδες ὅτι θέλουσι παρακινήσει τινὰς μητέρας· ν' ἀπαλλάξωσι τὰ τέκνα των τῆς ἀχρήστου ταύτης τυραννίας.

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐνδύουσι τὴν σήμερον τὰ παιδιὰ εἰς πολλὰ μέρη, εἶναι καὶ ἔξω τῆς φύσεως καὶ ἔξω τοῦ ὄρθου λόγου· αὐτὸς εἶναι ἀναντιρρόητως ὁ καταλληλότερος διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν αὔξησιν τοῦ παιδίου, τὴν τακτικὴν χρῆσιν τῶν ὀργάνων, καὶ τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ ἀλληλοδιαδόχως τρομερὰς ἀσθενείας. Τὰ πολλὰ δεσμίματα καὶ σπαργανώματα τῶν νηπίων κατὰ φυσικὸν λόγον βλάπτουσι τὴν υγείαν. Βρέφη πολλὰκις ἀπέθανον ταχέως μετὰ τὴν γέννησιν ἀπὸ σπασμῶν, ὅστινες γενικῶς μὲν ἀποδίδονται εἰς ἐσωτερικὰς αἰτίας, ὡς ἐπιτοπλιεστον ὁμιος προσέρχονται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας ἀφροντίειαν. Ἐσχάτως μὲ ἀνέφερον περὶ τινος νηπίου, ὅτι ἐκυριεύθη ἀπὸ σπασμῶν εὐθύς ὅτε τὸ ἐσπαργάνωσαν, ἀφοῦ δὲ τοῦ ἀφῆρεσαν τὰ σπάργανα καὶ τὰ δεσμίματα, ἀνέλαθε πάλαια, καὶ ποτὲ πλέον δὲν ἔπαθε τοιοῦτό τι.

Τὸ νὰ προσπαθῶμεν νὰ βελτιώσωμεν τὴν φύσιν μὲ τὴν τέχνην εἶναι τινόντι ἀξιογέλαστον καὶ ἐπικίνδυνον. Ποῖος εἶναι εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ δένωμεν τὸ σῶμα τόσον σφιγκτὰ; Ἄρα διὰ νὰ φαίνεται τὸ παιδίον εὐμορφον, ἴσον, καὶ ὄρθιον, καὶ τὸ σχῆμά του νὰ μορφοθῇ καλῶς; ἀλλὰ σὲ βεβαιώνω, ἀδελφὴ μου, ποτὲ δὲν ἐμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ σῶμα καλῆτερον μορφομένον παρ' ὅπως ἐξέρχεται ἀπὸ τὰς ἐπιθεξίλους καὶ πλαστικὰς χεῖρας τῆς φύσεως. Παρεκτὸς δὲ τούτου, οἱ μεγάλοι ἀγωνεῖς

μας νὰ βελτιώσωμεν τὸ σχῆμα, καὶ νὰ κάμωμεν τὸ σῶμα νὰ ἐπαυξήσῃ, ὡς ἐπιτοπλιεστον ἀνατρέπουσιν ὅπως διόλου τὸν σκοπὸν μας. Ἡ στενοχωρία καὶ τὸ δυνατὸν σφιγξιμὸν ὅχι μόνον τὴν κυκλοφορίαν τῶν ὑγρῶν τοῦ σώματος ἐμποδίζουσι, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀφίνοσι νὰ διανεμηθῇ ἐξίσου ἡ τροφή εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος, ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἡ αὔξησις τοῦ παιδίου γίνεται ἀνίσος, ἢ μὲ ἄλλας λέξεις τὸ σῶμα μορφοῦται κακῶς.

Καὶ κατὰ τοῦτο τὰ πλέον ἀπολιτίστα καὶ ἀκαλλιέργητα μέρη τοῦ κόσμου δεικνύουσι περισσοτέραν ἡμῶν φρόνησιν. Ἐκεῖ ἀνατρέφουσι τὰ τέκνα των ἀπλούστατα, διότι ἀκολουθοῦσι τὰς ὑπαγορεύσεις αὐτῆς τῆς φύσεως. Εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς τὰ παιδιὰ εἶναι χωρὶς ἐνδύματα, καὶ οὔτε τὰ δένουσι οὔτε τὰ σπαργανῶνται διόλου, ἀλλὰ τὰ ῥίπτουσι εἰς εἶδος τι στρώματος, καὶ τὰ ἀφίνοσι νὰ κυλιῶνται εἰς αὐτό, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ὅχι μόνον δὲν γίνονται δύσμορφα καὶ φιλάσθενα, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ ἐναντίον, ὑγιῆ καὶ εὐρωστα. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι περισσοτέρον μετὰ τῶν ἐξευγενισμένων καὶ πεπολιτισμένων ἐθνῶν τοῦ κόσμου εὐρίσκονται δύσμορφα σώματα παρὰ μετὰ τῶν βαρβάρων καὶ ἀπολιτίστων φυλῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐπίσης ἀνόητος εἶναι ἡ πρόληψις, ἥτις ἀκόμη διασώζεται μετὰ τῶν πολλῶν, ὅτι, ἂν τὸ παιδίον δὲν σπαργανωθῇ, ἤγουν δὲν περιτυλιχθῇ καλῶς μὲ τὰς λεγομένας φασκίνας, γίνεται ἀσθενὲς καὶ ἀδύνατον. Ὅχι μόνον ἀφ' ὅσα ἀνεφέραμεν ὡς πρὸς τὰ ἀπολιτίστα ἔθνη μαυθάνομεν πόσον ἐξ ἐναντίας εἶναι βλαπτικὸν καὶ ἐπικίνδυνον εἰς τὴν υγείαν καὶ εὐεξίαν τοῦ σώματος τὸ σφιγξιμὸν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἀφ' ὅσας παρατηρήσεις δυνάμεθα νὰ κάμωμεν εἰς αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα. Ποτὲ σχεδὸν δὲν φαίνονται μετὰ τῶν δύσμορφα, διότι τὰ νεογνά των, ἐλευθέρως τὰ μέλη των μεταχειρίζομεθα, ἔχουν ἐλευθέραν καὶ τὴν κυκλοφορίαν τῶν ὑγρῶν τοῦ σώματος. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν τῶν ζώων εἶναι ἀδύνατα ὅταν ἔργωνται εἰς τὸν κόσμον, καὶ μ' ὅλον τοῦτο γίνονται ἀκόλουθως ἰσχυρὰ, ὑγιῆ, καὶ ὠραῖα· δὲν χρειάζονται οὔτε σπαργανώματα, οὔτε δεσμίματα, οὔτε κἀνὲν ἄλλο ἀπὸ τὰ τοιαῦτα. Πόση μωρία ἤθελεν εἶσθαι, ἂν γεωργός τις, π. χ., ἐσφιγγε μὲ πολλὰ δεσμίματα πωλάριον ἢ μοσχάριον, διὰ νὰ κάμῃ αὐτὸ δυνατώτερον καὶ εὐμορφότερον; Καὶ διατί λοιπὸν νὰ μεταχειρίζονται αἱ μητέρες τοῦτο εἰς τὰ ἀνθρώπινα ὄντα; διατί νὰ μὴ θέλωσι ν' ἀφήσωσι τὴν κακίστην ταύτην πρόληψιν, ἀλλὰ νὰ νομίζωσιν ὅτι μὲ τὰ σφιγξιμάτα κάμνουσι κατὰ τὸν ὄρθον τινὰς (πράγμα τὸ ἀποῖον ἐβεβαιώθη ὅτι ἔγινε) καὶ μὲ τὰ σχοινία ἀκόμη νὰ περισφιγγῶσι τὰ τέκνα των, ἐλπίζουσαι ὅτι

κάμνουν αὐτὰ ἰσχυρὰ, καὶ, κατὰ τὴν φράσιν, δυναμῶνται τὸ κάκκαλόν των; Ὅχι, ἀδελφὴ μου, ἅς ἀφίνομεν αὐτὴν τὴν φύσιν νὰ ἐνεργῇ μόνη, καὶ ἀναμφιβόλως αὐτὴ δίδει καὶ εὐρωστίαν καὶ καλῆτερον σχῆμα εἰς τὰ τέκνα μας.

Πολλὰι μητέρες ὑπερασπίζονται τὰ δεσμίματα μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι αὐτὰ κάμνουν τὰ βρέφη των νὰ ἡσυχάζωσι· καὶ τοῦτο κατὰ μέρος τινόντι ἀληθεύει, διότι ἀπὸ τὸ σφιγκτὸν δεσμίμον τὸ κλαύσιμον καθίσταται δύσκολον καὶ ἐπίπονον, καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται ἡ ἡσυχία τοῦ δυστυχῶς παιδίου· ἀλλὰ πόσον ἀθλία εἶναι ἡ τοιαύτη ἡσυχία!

Θεώρησε καὶ τὰ σχεδὸν νεκρωμένα μέλη τοῦ σπαργανωμένου νηπίου! Εἶμαι βεβαία ὅτι ὀλοκλήρως τὸ φαινόμενον τοῦ τοιοῦτου νηπίου ἤθελε κινήσειν εἰς οἶκτον καὶ συμπάθειαν τὰς μητέρας, ἂν δὲν ἦσαν συνειθισμένοι νὰ τὸ βλέπωσιν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν.

Παρατήρησε προσέτι πόσον ἡδονὴν αἰσθάνεται, ὅταν ἀπὸ εὐσπλαγγίαν, ἂν καὶ δι' ὀλίγας στιγμάς, ἐλευθερῶνται ἀπὸ τὰ σκληρὰ ταῦτα δεσμίματα! Παρατήρησε αὐτὸ πόσον χαίρει τὴν προσωρινὴν ἐλευθερίαν τῶν μελῶν του, ὡς ἀχμάλωτος ὅστις ἐφυγεν ἀπὸ τὰ δεσμά· μὲ πόσον εὐχαρίστησιν ἀπολαμβάνει τὴν ἀβίαστον ἀναπνοὴν τῶν τρυφερῶν πνευμόνων του! Διατί, ἀδελφὴ μου, αἱ μητέρες νὰ ἔχωσι τόσην σκληρότητα, καὶ νὰ τοῦ διακόπτωσι τὰς εὐχαριστήσεις ταύτας; Διατί νὰ βλέπτωσι τὴν υγείαν του μὲ ἀνάρμοστα φορέματα; Ποσάκις ὅχι μόνον ἡ κρᾶσις βλάπτεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ θυσιάζεται μὲ τὴν κακίστην ταύτην συνήθειαν! Τοῦτο δὲ ἀκόμη ἅς σημειώσωμεν ὅτι, ἂν τὰ ὑγιῆ καὶ εὐρωστα σώματα βλάπτονται μὲ τὰ συχνὰ ταῦτα σφιγξιμάτα, πόσον πρέπει νὰ νομίσωμεν ὅτι πάσχουσι τὰ ἀδύνατα παιδιὰ;

Ἔπονται παρατηρήσεις περὶ τροφῆς καὶ γυμνάσεως, ἐπίσης ἀξιόλογοι, τὰς ὁποίας ὁμιος διὰ τὰ στενά μας ὄρια ἀναγκαζόμεθα ἐξ ὀλοκλήρου νὰ παραδράμωμεν.

Ἔπειτα συνέλξει.

ΑΝΕΚΑΟΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ ΣΤΙΛΛΙΓΓΙΟΥ.

Ὁ Στιλλίγγιος, περίφημος Γερμανὸς ἰατρός καὶ συγγραφεὺς, ἐγέννηθη ἐν Οὐεστφαλίᾳ τὸ 1710, ἀπέθανε δὲ τὸ 1817. Ἐργημάτισεν ἄριστος ὀφθαλμοιάτρως.

Ἐν καιρῷ τῆς νεότητος αὐτοῦ ὁ Στιλλίγγιος ἦτο πολὺ πτωχὸς, ἄμοιρος τῶν κοινῶν ἀναπαύσεων καὶ ἀναγκαίων τῆς ζωῆς. Μετὰ πολυχρόνιον δὲ ἀνησυχίαν καὶ πολλὰς προσευχὰς ἐπιπροφορήθη ὅτι τὸ θεῖον πνεῦμα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ πανεπιστήμιον, καὶ νὰ σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν. Κατὰ πρῶτον, δὲν ἐκλεξε πανεπιστήμιον, ἀλλὰ περιέμενεν ὑποδήλωσιν τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς του· καὶ ὅτι, σκοπὸν ἔχων νὰ σπουδάσῃ ἀπλῶς ἐκ πίστεως, δὲν ἤθελεν εἰς τίποτε ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ἴδιον

αυτοῦ θέλημα. Μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἀφ' ἑκαμετὴν ἀπέφασιν ταύτην, ἠρωτήθη ὑπὸ τινος φίλης ποῦ ἐσκόπευε νὰ ὑπάγῃ. "Δὲν ἐξέρω," ἀπεκρίθη. "Ὁ γέιτον ἡμῶν Γ.," εἶπεν ἐκείνη, "ὑπάγει εἰς τὸ Στρασβούργον νὰ διαχειμάσῃ ἐκεῖ. Ὑπάγε μετ' αὐτοῦ." Τοῦτο κατένευε τὴν καρδίαν τοῦ Στιλλίγγιου ἠσθάνθη δὲ αὐτὴ ἦτον ἢ περιμενομένη ὑποδήλωσις. Ἐν τῷ μεταξῦ, αὐτὸς ὁ Γ. ἐσήληθεν εἰς τὸν θάλαμον, καὶ ὑπερυχαριστήθη μετὰ τὴν πρότασιν. Ἡ εὐδαιμονία τοῦ Στιλλίγγιου ἐξηγήσατο ἡδὴ ἀπὸ τὸ νὰ γένη ἰατρός, καὶ πρὸς τοῦτο ἀπηκόουσαν τοὐλάχιστον χιλία δίστηλα, ἐξ ὧν οὐδὲ τὰ ἑκατὸν ἐγγώριζε πόθεν νὰ προμηθευθῇ. Σταθερῶς μὲν ὄλον τοῦτο προσήλωσε τὴν πεποιθήσιν αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν, καὶ διελογίζετο ὡς ἐπομένως— "Ὁ Θεὸς τίποτε δὲν ἀρχίζει χωρὶς νὰ τὸ τελειώσῃ ἐνδόξως" εἶναι δὲ ἀληθέστατον, ὅτι αὐτὸς ὁ μόνος διέταξε τὰς παρούσας περιστάσεις μου χωρὶς τὴν ἰδικήν μου συνέργειαν. Ἐπομένως εἶναι προσέτι ἀληθέστατον, ὅτι αὐτὸς θέλει ἐπιτελέσει πᾶν τὸ περὶ ἐμὲ κατὰ τρόπον ἀξιώτατον ἑαυτοῦ." Μειδιῶν ἔλεγε πολλάκις πρὸς τοὺς ἐπίσης ἐνδεεῖς φίλους του— "Ἀπορῶ πόθεν μέλλει νὰ με στείλῃ χρήματα ὁ οὐράνιος Πατήρ μου." "Ὅτε δ' ἐφανέρωσον ἀνησυχίαν, ἔλεγε, "Πιστεύσατε βεβαίως ὅτι ὁ δυνάστης νὰ θρῆψῃ χιλίους ἀνθρώπους μετ' ὀλίγον ἄρτον ζῆ ἀκόμη, καὶ εἰς αὐτὸν παραδίδομαι. Αὐτὸς βεβαίως θέλει εὐρεῖ μέσα. Μὴ μεριμνᾷς ὁ Κύριος θέλει προβλέψει."

Μόνον τεσσαράκοντα ἐξ δίστηλα ἠμπόρουν νὰ οικονομῆσαι διὰ τὸ ταξίδιον του. Καθ' ὁδὸν ἔτυχον εἰς αὐτὸν ἀναπέφθησαν ἑμπόδιαι καὶ ἀργοπορία ὡστε φθάσας εἰς τὸ Στρασβούργον, τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχον τοῦ Στρασβούργου, εἶχεν ἤδη ἐξωδαυμένα ὅλα τὰ χρήματά του, πλην ἐνὸς δίστηλου. Δὲν εἶπεν ὅμως εἰς κανένα τίποτε, ἀλλὰ περιέμενε τὴν βοήθειαν τοῦ οὐρανόσιου Πατρὸς του. Περιπατῶν εἰς τὴν ὁδὸν, καὶ προσευχόμενος ἐσωτερικῶς εἰς τὸν Ὑψιστον, ἀπήνησε τὸν κύριον Α., ἔμπορον ἐκ τοῦ τόπου τῆς διατριβῆς του, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτὸν, "Στιλλίγγι, διατί ἤλθες ἐδῶ;" "Ἰπάγω εἰς τὸ Στρασβούργον νὰ σπουδάσω τὴν ἰατρικὴν." "Πόθεν πορίζεσαι τὰ ἀναγκαῖα;" "Ἐχω πλοῦσιον πατέρα εἰς τοὺς οὐρανοὺς." Ὁ κύριος Α. ἠτένισεν εἰς αὐτὸν, καὶ ἠρώτησε, "Πόσα χρήματα ἔχεις πρόχειρα;" "Ἦν δίστηλον," εἶπεν ὁ Στιλλίγγιος. "Λοιπὸν," εἶπεν ὁ κύριος Α., "καὶ ἐγὼ εἶμαι εἰς τῶν οἰκονόμων τοῦ οὐρανόσιου Πατρὸς σου" καὶ τὸν ἐνεχείρισε τριάκοντα τρία δίστηλα. Θερμὰ δάκρυα ἔρρευσαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Στιλλίγγιου. "Ἦν ἄρα," εἶπεν, "εἶμαι ἀρκετὰ πλούσιος δὲν χοριάζομαι πλέον τίποτε." Ἡ πρώτη αὐτὴ ἀπόπειρα ἐπέτυχεν εἰς αὐτὸν τόσον θάρρος, ὡστε δὲν ἀμφίβαλλε πλέον ὅτι ὁ Θεὸς θέλει τὸν συνδράμει διὰ πάντα.

Ἀφ' οὗ διεύριψεν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸ Στρασβούργον, καθήνησαν πάλιν εἰς ἐν τὰ τριάκοντα τρία δίστηλα ἔδωκεν καὶ ἔρχισεν νὰ προσεύχεται θερμάτατα. Περὶ

τὸν χρόνον τοῦτον, ὁ συγκαταίκοις αὐτοῦ, κύριος Γ., τὸν εἶπε μίαν πρωΐαν, "Στιλλίγγι, πιστεύω ὅτι δὲν κρατεῖς πολλὰ χρήματα" καὶ τὸν ἐπρόσφερα τριάκοντα δίστηλα εἰς χρυσόν, ἅτινα ἀσμένως ἐδέχθη ὡς ἐκ Θεοῦ. Μετ' ὀλίγους μῆνας ἔφθασεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ὕφειλε νὰ πληρώσῃ τὰ διδάκτρα εἰς τοὺς καθηγητάς, εἰ δὲ μὴ, νὰ ἐξαλειφθῇ τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν μαθητῶν. Ἐὐχόμενος ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ εἰς τὰς ἐξ ἡμέρας τὴν πέμπτην τὸ ἔσπερας. Ἡ πρωΐα τῆς πέμπτης ἦλθεν, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀργύριον, οὐδὲ κανὲν μέσον δι' οὗ νὰ τὸ προμηθευθῇ. Ἐδαπάνησεν ὅλην τὴν ἡμέραν προσευχόμενος. Ἦσαν ἤδη πέντε ὥραι μετὰ τὴν μεσημβρίαν, ἀλλ' ἀργύριον δὲν εἶχε φανῆν. Ἡ πίστις αὐτοῦ σχεδὸν ἤρχιζε νὰ ἐκλείπῃ ἰδρῶς τὸν περιέχυσε τὸ πρόσωπόν του κατεβράχην ἀπὸ δάκρυα. Κάποιος ἔκρουσε τὴν θύραν. "Εἰσελθε," εἶπεν αὐτός. Ἦτον ὁ οἰκοκύριός του. "Ἦλθον," εἶπεν ὁ κύριος Γ., "νὰ ἴδω πῶς σε ἀρέσκει τὸ δωμάτιόν σου." "Σὰς εὐχαριστῶ," εἶπεν ὁ Στιλλίγγιος. "με ἀρέσκει πολὺ." "Μίαν ἄλλην ἐρώτησιν ἤθελον νὰ σ' ἐρωτήσω," εἶπεν ὁ οἰκοκύριος. "ἔφερες χρήματα μαζὶ σοι;" Ὁ Στιλλίγγιος λέγει ὅτι ἠσθάνθη ὡς ὁ Ἀμβροσίος, ὅτι ὁ ἄγγελος ἤρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τὰς τρίγας τῆς κεφαλῆς νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὴν Βαβυλώνα. "Ὅχι, δὲν ἔχω ἀργύριον," ἀπεκρίθη. Ὁ οἰκοκύριος τὸν ἐθεώρησεν ἐκπεληγμένον, καὶ τελευταῖον εἶπε, "Βλέπω ὅτι ὁ Θεὸς μὲ ἔστειλε πρὸς βοήθειάν σου." Ἀμέσως δ' ἐξῆλθε, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε φέρων τεσσαράκοντα δίστηλα εἰς χρυσόν.

"Ἦν ἄρα," λέγει ὁ Στιλλίγγιος, "ἠσθάνθη ὡς ὁ Δαυιδ εἰς τὸ σπήλαιον τῶν λεόντων, ὅποτε ὁ Ἀμβροσίος ἔφερον εἰς αὐτὸν τὴν τροφήν του." Ἐπεσε δ' ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ εὐχαρίστησε τὸν Θεόν μετὰ δακρύων. Ἐπομένως ὑπέγε, καὶ ἐπλήρωσε τὰ διδάκτρα εἰς αἱ πλουσιώτεροι. Ὀλόκληρος ἡ ἀκαδημαϊκὴ ζωὴ του δὲν ἦτον εἰμὴ σειρά τοιοῦτων περιστάσεων. Πολύλακις ἐστερεῖτο ἀπὸ χρήματα δὲν ἐξῆτει ὅμως παρ' ἀνθρώπων διότι δὲν εἶχε τινα, παρ' οὗ νὰ ζητήσῃ ἐξῆτει ὅμως παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅστις πάντοτε τὸν ἐδίδεν εἰς τὰς ἀνάγκας του. Θερμῶς ἐπεκαλεῖτο τὴν θείαν ὁδηγίαν, καὶ ἠσθάνετο ὅτι τὴν ἐλάμβανε μετ' ἐπιπέφυκτον μὲν πάντα νόμιμον τρόπον εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν ἰδίων του χρειῶν, καὶ ὠφελεῖτο ἀπὸ πᾶν δυνατὸν μέσον ἀλλ' ὅτι δὲν εἶχεν ἰδέαν τοῦ μέσου, ἐξῆτει βοήθειαν παρὰ Θεοῦ, καὶ πάντοτε ἐλάμβανε τὸ ζητούμενον. Κατέστη δὲ εἰς τῶν γρησιμωτίων ἰατρῶν, καὶ μέγιστος ἐνεργήτης τῶν πενήτων. Εἶχε θαυμαστὴν πείραν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἔδωκε τὸ πῶς ἐν μέρει ἢ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς δύο χιλιάδας ἀνθρώπων σχεδὸν τυφλῶν, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν πέννητες, καὶ ἀνίκανοι νὰ τὸν ἀνταμείψωσι. Θέλωμεν ἀποδείξιν ἰσχυροτέρην ὅτι ὁ Θεὸς ἦτον ὁδηγός του;

Ἦθους δικαίου φαῖλος οὐ φαῖος λόγος.

ΦΩΣ ΕΝ ΤΩ ΣΚΟΤΕΙ.

ΠΕΡΙΟΔΕΥΩΝ μετὰ τινος φίλου εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς Ἀφρικῆς πλησίον τοῦ Εὐέλπειδος Ἀκρωτηρίου, ἐφθασα εἰς κόμην εἰδωλολατρῶν. Καθ' ἣν ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς νύκτα δὲν εἶχομεν γυσεθῆ τίποτε ἢ κόμη ἐφάνη πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἐπλησίαζομεν εἰς αὐτὴν μετὰ προφυλάξεως, καθὼ γνωρίζοντες ὅτι οἱ ἐνοικοῦντες Κοράνναι ἦσαν συνειδησμένοι εἰς αἰματοχυσίαν καὶ ἀρπαγὴν, καὶ ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ ἐπιπίσωσι καθ' ἡμῶν πρὶν μάθωσι τίνας ἡμεῖς. Τέλος, ἤλθε τις νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ σκοποῦ μας. Ἐδειξε δὲ εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἐκ τοῦ ὕψους ἐφ' οὗ ἴστατο ἡ κόμη, καὶ εἶπεν ὅτι ἠμπορούσαμεν νὰ κοιμηθῶμεν ἐκεῖ τὴν νύκτα, ἀλλ' ὅτι, ἂν εἰσηρχόμεθα εἰς τὸ χωρίον, ἠθέλωμεν κινδυνεύσειν. Ἦτο λοιπὸν δευτὴ τῶντι ἡ θεία μας διότι, ἂν μὲν ἐπροβαίνομεν, πιθανώτατον ὅτι πρὶν τῆς αὐγῆς ἠθέλωμεν καταβρυθῆν ὑπὸ τῶν λεόντων ὅπου δ' εὐρισκόμεθα, ἠθέλωμεν διανοκτερεύσει πεινῶντες, διψῶντες, καὶ ὑπερμετρα νεκοπιακότες. Ἐπὶ τέλους, ἤλθε τις, καὶ τοῦ ἐξήγησάμεν ὀλίγον ὕδωρ. Δὲν μᾶς ἔδωκε. Προσέφερον ἀκολούθως τὰ μένοντα ἐπὶ τοῦ φορέματός μου δύο ἢ τρία κομβία δι' ὀλίγον γάλα ἀλλὰ καὶ τοῦτο μᾶς ἠρνήθησαν, καὶ μετὰ περιφρονήσεως. Δὲν ἐχρειάζετο νὰ ἦναι τίς φρενολόγος ἢ φυσιολόγος, ὡστε νὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι δευτὸν τι ἐμελέτων καθ' ἡμῶν, καὶ ὅτι εἶχομεν μέγα δίκαιον νὰ φοβώμεθα. Ἀνυψώσαμεν τὴν καρδίαν πρὸς τὸν Ὑψιστον, ἀλλ' ἐγνωρίζομεν ὅτι δὲν ἦτο χρέος μας νὰ προχωρήσωμεν. Ἐκαθήμεθα λοιπὸν σὺννοες καὶ σκυθρωποί· ἐνῷ δ' ἐβλέπομεν εἰς τὰ πέριξ, εἶδομεν γυναῖκα καταβαίνουσαν ἀπὸ τὰ ὄρη, ἐπισθεν τῶν ὀρειῶν ἢ κόμη ἐκείνη. Ἐπλησίασε μετὰ λάγνηρον εἰς τὴν χεῖρά της καὶ μετὰ δέσμην ξύλων. Ἦν σκευὸς περιεῖχε γάλα· ἀφ' οὗ δ' ἀπέθνηκεν αὐτὸ καὶ τὰ ξύλα, ἐστράφη εὐθὺς ὀπίσω. Μετ' ὀλίγον δ' ἐπανῆλθε, βασιτάξουσα σκευὸς ὕδατος εἰς τὴν μίαν χεῖρα, καὶ μὴρίον προβάτου εἰς τὴν ἄλλην. Ἐκάθισεν καὶ κατέκοψε τὸ κρέας. ἠρωτήσαμεν πῶς ὀνομάζετο, καὶ ἂν εἶχομεν δείξειν εὐνοϊκῶς πρὸς τινὰ συγγενῆ της· ἀλλὰ δὲν ἀπεκρίθη λόγον. Ἦν ἠρώτησα πάλιν εἰς ποῖον ἡμεῖς ὑπόχρεοι· ἀφ' οὗ δὲ αἰετὶς καὶ τρεῖς ἐπανέλαβον τὴν ἐρώτησιν, ἀπεκρίθη ἐπὶ τέλους, Ἰνυρξίω τίνος εἶσαι ὑπηρέτης; ἀγαπῶ δ' ἐκεῖνον, ὅστις με εἶπεν, ὅτι ὁ δίδων ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος εἰς ἐν ἀπὸ τὰ τέκνα του, δὲν θέλει κατ' οὐδένα τρόπον χάσει τὴν ἀνταμοιβήν του. Ἐρευνησας τὰ κατ' αὐτὴν, ἐπληροφόρηθη ὅτι ἦτον ὁ μόνος λύκος ὁ ἐν τῇ κόμῃ ἐκείνῃ καιόμενος, καὶ ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν διέδιδεν ἐκεῖ τὸ μικρὸν φῶς της. Οἱ λόγοι καὶ τὰ δάκρυά της ἐμαρτύρουν τὴν εὐκρίνειαν τῆς ψυχῆς της. Ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς ἀδελφὴν τῶντι, καὶ τὴν παρεκάλεσαν νὰ με εἴπῃ τίνι τρόπῳ εἶχε διατηρήσει τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ ζῶν ἐν τῇ ψυχῇ της—πῶς διεφύλαξε Χριστιανικὰ αἰσθήματα καὶ διαθέσεις χωρὶς τῆς μετὰ τῶν Χριστιανῶν συγκοινωνίας. Εἰς ἀπό-

κρίσιν ἔσφερε Καινὴν Διαθήκην ἀπὸ τὸν κόλπον της, καὶ ὑψώσασα αὐτὴν εἶπεν, "Αὕτη εἶναι ἡ πηγὴ ἐξ ἧς πίνω· τοῦτο εἶναι τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον διατηρεῖ τὸν λύχον μου καιόμενον εἰς τὸν σκοτεινὸν καὶ παράμερον τόπον τοῦτον." Ἐκύτταξα τὸ βιβλίον ἦτον Ὁλλανδικὴ Καινὴ Διαθήκη. Ἐλαβε δὲ αὐτὴν παρὰ τινος ἱεροκλήρου, καθ' ὃν καιρὸν ἐξῆλθε τῆς σχολῆς καὶ τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ἐξωογόνει τὰς ἐλπίδας της, καὶ ἐφότιζε τὴν εἰς τὰ ἐπουράνια ὁδὸν της.

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑΝ ΤΗΣ ΚΑΣΠΙΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.
[Συνέχεια ἀπὸ Σελ. 112.]

Ὁ μεσημερινὸς κλάδος τοῦ Καυκάσου—δ εἰς τὸ Ἰνδιάνον ὄρος—ἢ παρὰ τὴν Κασπίαν δεινρόκομος χώρα—ἢ Κασπία Θάλασσα—αἱ περὶ αὐτῆς ἐφαρμόμεναι ὁδοὶ τῶν ἀρχαίων—ἢ χαμηλότατος αὐτῆς—ἢ τὸ πάλαι ἐνωσας αὐτῆς μετὰ τὴν λίμνην Ἀρὰλ—ἢ μεγάλη ἐξάμισσις καὶ ἐλάττωσις τῶν ὕδατων της—οἱ εἰς αὐτὴν ἐισβάλλοντες ποταμοί—οἱ ἀνεμοὶ τῆς Κασπίας—τὰ ἔπι τῶν ἀκτῶν αὐτῆς ὄρεα.

ἘΠΕΛΘΟΝΤΕΣ ἀπὸ τὴν Ἀρδεμπίλην, διευθύνθημεν πρὸς ἀνατολὰς, κατὰ τὴν ὀρεινὴν σειρὰν τοῦ Ἐλβούρου, ἐπισθεν τῆς ὁποίας κείται ἡ χώρα τῶν Γήλων. Ἦν ἡ Καυκάσια, ἐκτεινόμενα εἰς ἀλλουσιδῆ σειρὰν γιγαντιαίαν μέχρι τῶν ὀχθῶν τῆς Κασπίας Θαλάσσης, καὶ διατέμνοντα πρὸς βορρᾶν μὲν τὸ Δαγγιστάνιον, πρὸς νότον δὲ τὸ Σαρβάν (Ἀλβανίαν), ἀποπέμπουσαν ἀκτινοειδῶς ἐκ τῶν μεσημβρινῶν πλευρῶν τῶν ἀπειραρίθμους κλάδους ὀρέων κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν. Εἰς τῶν κυριωτέρων τούτων κλάδων ἐξαπλοῦται πρὸς μεσημβρίαν, διαχωρίζει εἰς τμήματα δύο τὰς ἐρημίας τοῦ Μογγανίου, καὶ καταβαίνει μέχρι τῶν Κασπίων Πυλῶν ἐκεῖ, λαμβάνων σχῆμα ἀμβλυγώνου, παρεκτείνεται ἀποτόμως πρὸς ἀνατολὰς, συναπτόμενος μετὰ τὴν παμμεγέθη καὶ ὑψηλοτάτην σειρὰν, τὴν παρὰ τῶν Ἐλληνῶν καλῶς ἐγνωσμένην ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰνδικαῦ Καυκάσου, καὶ συνδεδεμένην μετὰ τὴν τῶν Ἰμαλαίων. Ὁ κλάδος οὗτος λαμβάνει διαφόρους ὀνομασίας, κατὰ τὰς χώρας ὁπόθεν περνᾷ· κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς Ἀτροπατηνῆς καλεῖται Καρα-Δάγγ· ἀπὸ δὲ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Κύρου μέχρι τῶν τοῦ Μάρδου (Σφιτροῦδ) Ἀλπόνια ἢ ὄρη τοῦ Ταρουμίου. Εἰς τὴν Ὑρκανίαν, συμπεριλαμβάνουσαν σήμερον τὴν Μαζανδανικήν καὶ Ἀστεραβάνην, ἀναμάζεται κοινῶς Ἐλβούρος, καὶ περαιτέρω, ἦγον κατὰ τὸ Χωρασάνιον, Παρδικὰ ὄρη. Αἱ ὑψηλότεραι ἔσχατοι τοῦ κλάδου τούτου εἶναι τὸ Σαβιλάν-Κούχ, ἀπέναντι τῆς Ἀρδεμπίλης, ἔχον ὑπερ τὰς 12,000 ποδῶν ὕψος· τὸ Ἀγά-Ἐβλέρ, περὶ τὰς 8,000· τὸ Πιλιντῆ, εἰς τὰ σύνορα τῆς χώρας Χαλχάλ, περὶ τοὺς 6500· ὁ Νιασσολάς, ἡ ἀξιοπεριεργότερα κορυφὴ τοῦ ὄρους τούτου συστήματος διὰ τὴν ἀπόκρημνον, τραχεῖαν, καὶ ζωγραφικὴν μορφήν της, 11,000 περίπου τὸ Δουλφάκ, ἀντικρὸ τῆς παλαιᾶς Κυρουπόλεως, περὶ τὰς 10,000· καὶ τὸ Δεραβέντ, πλησίον τῆς

πρωτευούσης Τεχεράν, παρουσιάζον όλα τα σημεία παλαιού εσβεσμένου ήφαιστείου, του οποίου ο κώνος ελογίσθη περί τας 12,500 υπέρ το επίπεδον τής θαλάσσης.

Διά να μεταβώμεν εις τὸ Γηλάνιον, συντομώτερον ὁδὸν δὲν εἴχομεν παρὰ στενοπορείαν τινά, ἥτις διατέμνεται καμπυλοειδῶς τὰς παρωρείας τοῦ ὄρους Ἀγᾶ-Βεβέρ μέχρι τῆς κορυφῆς του. Ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι μονοπάτιον στενωτάτων ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ λόφων ἀποτόμων, καὶ διαβαίνον κάποτε ἐν τῷ μέσῳ κοκκωτῶν σκληρῶν βράχων, ἢ καὶ ἄγον εἰς τὴν ἀκρυνυγίαν αὐτῶν. Πολλὰκις λήγει καὶ εἰς φάραγγας, ὅπου ρυαῖ, καταβαίνων ἀπὸ τὰ περίξ χιονοσκεπῆ βουνά, ῥεῖσι ὀρηκτικῶς συνεπισύρων γῆν ἀργιλώδη, κατασταίνουσαν τεθολωμένα τὰ ὕδατά του. Ἡ πορεία μας ἕως κατὴντα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δύσκολος διὰ τὴν τραχύτητα καὶ ἀγριότητα τῶν βουνῶν. Ἐνῷ δ' ἡμεῖς κεκοπιακότες καὶ ἀσθμαίνοντες ἐβηματίζομεν προσεκτικῶς, σφύροντες κατόπιν τοὺς ἵππους μας διὰ τὸν φόβον μὴ ἐξεκείλωσι τοῦ στενοῦ, καὶ κρημινοθῶσιν εἰς τὸ παραπόδα ἡμῶν ἀνεωγμένον φρικτὸς χάσμα, οἱ δέκα ἵπποι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους συνωδονόμεθα πρὸς πλειότεραν ἀσφάλειάν μας, καθωπλισμένοι μὲ τὸ δόρυ καὶ τὸν Περσικὸν ἀκινάκην, ἐτρέχαζον ἀτρομήτως καὶ εὐπετῶς, παροδεύοντες τὰς ἀκροφίας, καταδιώκοντες ἀλλήλους ἐπὶ τῶν ἀποτόμων καὶ πετραίων πλευρῶν τοῦ ὄρους, μιμούμενοι πόλεμον, καὶ ὀρμώντες κατ' ἀλλήλων, σείοντες τὰ δόρατα, καὶ κραυγάζοντες ὁμοφώνως.

Μετὰ ὀκτὼ ὥρων ἀνάβασιν, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἄκρην τοῦ Ἀγᾶ-Βεβέρ, φύχος δὲ ὀρεινῶν καὶ διαπεραστικὸν κατέλαβεν αἰφνης ἅπαντας ἡμᾶς, καὶ ἄνεμος σφοδρὸς πνέων ἀπέναντι ἐβράδυνε τῶν ζώων μας τὴν κίνησιν εἰς τὰ πρόσω. Τὸν χειμῶνα, οἱ συγκαίως συμβαίνοντες ἐδῶ φρικτοὶ ἀνεμοστρόβιλοι ἀνεγείρουσι νέφη χιόνων πυκνότερα, τὰ ὅποια καταστάουσι τοῦ ὄρους τὴν διάβασιν ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς ὁδοιπόρους. Ἀνθρώποι καὶ ζῶα καταπλακόνονται ἀπὸ τὰς ὀρεινὰς ταύτας θυέλλας, καὶ θάπτονται ὑπὸ τὴν πολυστοιβαμένην χιόνα. Τέσσαρες ὀλοκλήρους μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἅπανα ἡ σειρά τῶν Ἀλποῦν, κεκαλυμμένη οὕσα ἀπὸ χιόνου, μένει ὅλος διόλου ἄβατος. Αἱ δὲ μεταξὺ τῆς Ἀτροπατηνῆς καὶ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν συγκοινωνία κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εὐρίσκονται κατὰ συνέπειαν διακεκομμένα.

Ἀφιχθέντες εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους, ἤρουν τὰ πάντα διαφορετικᾶ τὸ ἀτμοσφαιρικὸν κατάστημα, ἢ φύσις τῆς γῆς, ὅλα μεταμορφώθησαν, ἐν οὕτως εἶπω μαγευτικῶς. Ἀπὸ μὲν τὸ μέρος τῆς Ἀδερμπιζάνης καὶ τοῦ Ἰράκ-Ἀδζέμ, τὰ ὄρη εἶναι παντελῶς στερημένα ἀπὸ βλάστησιν· οὔτε δένδρον, οὔτε θάμνον, οὔτε ὁποιοῦδήποτε εἶδους χόρτον ἀπαντᾶ τις ἐπὶ τῶν δυτικῶν παρωρειῶν τῶν Ἀλποῦν· ἐκ τοῦ ὕψους κτενίζων τὰ ὄρηματά του ὁ περιγητῆς πρὸς τὰς ὑπεκτεινομένης χώρας δὲν βλέπει πλὴν ἀγριώδη καὶ κούχη-

ρὰ βουνά, καὶ λόφους ἀποκρήμους καταξήρους, ἐπισωρευμένους μὲ φρικτὴν τινὰ σύγχυσιν, χρώματος ὑποξάνθου, παράγομένου ἀπὸ τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸν σίδηρον, ἐξ ὧν σύγκεινται τὰ περισσότερα Περσικὰ ὄρη καὶ κοιλάδας ἀνύδρους τῆδε κάκεισε σταχυοφόρους, τὰς ὁποίας ἢ χιὼν περικαλύπτει τὸν χειμῶνα, ὡς σινδῶν ἐφ' ὅλης τῆς ἀψύχου φύσεως ἐξηπλωμένη. Ἀπὸ δὲ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τὸ ἀποβλέπον τὴν Κασπίαν, θέαμα ἐκπληκτικώτατον προσβάλλει τὸν ὄφθαλμὸν τοῦ περιγητοῦ. Δάση πυκνότερα καὶ ἀπεράντως ἐκτεινόμενα ἀντιπαρβάλλονται θαυμασίως μὲ τὴν ὀπισθεν ὑπάρχουσαν γυμνὴν ἀφορίαν καὶ κατηφῆ ἐρημίαν τῶν Ἀλποῦν καὶ τῶν παραπόδα ἰσοπέδων. Ἡ αἰφνιδίως μεταβολὴ τοῦ ἀέρος γίνεται ἀμέσως ἐπισταθῆ εἰς αὐτὸν διὰ τῆς μεταβάσεώς του ἀπὸ κλίμα ξηρὸν καὶ ὑγιεινὸν, ἐν καὶ ὀρεινῷ, εἰς κλίμα ὑγρὸν καὶ νοσῶδες διὰ τὰς ἀενάτους ἀναθυμιάσεις τῶν ἐλῶν, τὰ ὅποια καλύπτουσι τὰς δειροφόρους καὶ βοτανώδεις γαίας τῶν παρὰ τὴν Κασπίαν κειμένων ἐπαρχιῶν. Ἡ δρυς, ποικίλα εἶδη ἀκακιῶν, ἢ πλάτανος, ἢ καστανιά, ἢ φιλύρα, ἢ πτελεία, ἢ σημύδα, ἢ σφένδαμνος, ἢ πύξος, ἢ συκία, καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος καρποφόρου δένδρου ἀκμάζουσιν ἐνταῦθα εἰς κατὰστασιν ἀγρίαν, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῶς, καὶ σχηματίζουσι πυκνά καὶ συνηρηθῆ δάση, τὰ ὅποια ἐσεβάσθησαν αἰετοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τὸν πέλεκυν· ἢ ζωογόνου ἀφθονοῦσα εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὑγρασία εἶναι πηγὴ ἀνεξάντλητος ἀδράς καὶ πεποικιλμένης βλαστήσεως, ἥτις παρεβλήθη ἀπὸ περιγητῆς τινος καὶ μὲ τὴν τῶν τροπικῶν. Ἰγρίδες, λεόπαρδοι, κάπροι, θῶες, καὶ διάφορα ἄλλα τετράποδα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἄγρια, ἐμφαλέουσιν εἰς τὰς δειροφώδεις καὶ ἀρχαίας ταύτας ἐρήμους, αἵτινες ἀντηχοῦσιν ἀπὸ τὰ βρυχήματα τῶν θηρίων τούτων.

Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἕως τῶν ὄχθων τῆς Κασπίας εἶναι παρασάγγαι ὀκτώ. Ὅσον καταβαίνει τις, τοσοῦτον περισσότερον λαμβάνει ἀφορμὴν θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως, θεωρῶν τὰ τῆς φύσεως ἀπερίγραπτα, ἀλλ' ἄγρια καὶ ζωγραφικὰ κάλλη. Ἐὰ δένδρα ἀνυφῶνται τολμηρότερον, οἱ δὲ ὀριζοντεῶς ἐκτεινόμενοι κλάδοι τῶν συμπλέκουσι πανταχόθεν ἀψίδας θαλεράς, διὰ μέσον τῶν ὁποίων δυσκόλως ἀκοντίζονται αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτίνες· τῆδε κάκεισε εὐρίσκονται μέρη ἀνεωγμένα ἀπὸ τὴν πτώσιν πολλῶν δένδρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων κατέσκηψε κερκινός, ἢ τὰ ὅποια ἢ παλαιότητος τῶν κατέβηλε· καὶ τότε τὰ μέρη ἐκεῖνα παριστάνουσι πρόσοφιν καταπληκτικῆς ἐρημώσεως καὶ καταστροφῆς. Ὀλίγον δὲ περαιτέρω ἀνθρ πολυειδῆ στρώνουσι τὴν γῆν, Ἰνδαλμα ζωηρὸν καὶ ἐκφραστικώτατον τῆς ἀκμαζούσης ζωῆς ἐγγύς τοῦ θανάτου. Μεταξὺ αὐτῶν παρατηρεῖ τις τὸν ὑάκινθον, τὸ ἶον, τὸ περικλόμενον, καὶ τὴν ἡπατίτιδα, ἐνῷ ὁ κισσὸς καὶ κάμπολλ' ἄλλα κληματαειδῆ φυτὰ ἔρπουσιν ὁμοῦ μὲ τὴν ἀμπελον, περιτυλίσσοντα ἐλικοειδῶς τοὺς μὲ βρῦον, λειχήνας, καὶ ἄλλα παρόμοια τῆς διαφθορᾶς ἐκφύματα, περικεκαλυμμένους τῶν δένδρων

κορμῶς. Πανταχόθεν καταρράκται κυλίσουσιν ἐπὶ τῶν πλευρῶν ὑψηλῶν βράχων τὰ θορυβώδη καὶ ἀφρίζοντα ὕδατά των, ἅτινα, συρρέοντα μὲ τὴν ὀρμὴν τὴν δεδομένην εἰς αὐτὰ ὑπὸ τῆς φυσικῆς τῶν ὀρέων καταντιᾶς, σχηματίζουσι ποταμὸν, τοῦ ὁποῦ τὸν βόμβον ἀκούει μακρόθεν ὁ διαβαίνων τὰ ὄρη ταῦτα. Βράχοι, ἐκατέρωθεν τῆς στενωπῆς ὁδοῦ ἰστάμενοι, ποικιλόμορφοι καὶ πολλῶν ποδῶν ἔχοντες ὕψος, εἶναι περιστετημένοι ἀπὸ συκίας, μυρσίνας, ἀγριοδάφνας, καὶ ἄλλας δάφνας δειροσειδῆς, ἐνῷ αἱ πλευραὶ των κατακαλύπτονται μὲ βρῦον, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ βλαστάνουσι διάφορα κληματαειδῆ φυτὰ ἀνήκοντα ἰδίως εἰς τὸν τόπον.

Ἡ στενοπορεία, ἀνιχνευμένη εἰς τὰς παρωρείας τῶν δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν δειροκόμων βουνῶν, ἀκολουθεῖ τὰς περιστροφὰς αὐτῶν, περνώσα κάποτε ἐπὶ τῶν χειλῶν τοῦ χάσματος—δεξαμενῆς κοινῆς καὶ βαθείας ὄλων τῶν ἀπὸ τοὺς παμπληθεῖς καταρράκτας πιπτόντων ὕδατων—κάποτε δὲ λήγουσα καταφερῶς εἰς τὴν ὄχθην τοῦ μεγάλου τούτου χειμάρρου. Ἐνίστε πάλιν καταντᾶ τόσον ἀπότομος καὶ ὀλισθηρὰ, ὥστε οἱ ἔφιπποι, διὰ ν' ἀποφεύγῃ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, προτιμῶσι νὰ βαδίζωσι πεζοί, καταβαίνοντες ἀπὸ τὰ ζῶα των, καὶ ἐλαύνοντες αὐτὰ. Ἀνθρώπος τις τοῦ Κιρβανίου, προπορευόμενος πάντοτε, συρίζει ἀλλοκότως πως, καὶ κραυγάζει ὁμοίωσιν, διὰ νὰ εἰδοποιῆ μὲ τὸ παραδεδομένον τούτου σημεῖον τοὺς ἀπέναντι προσερχομένους τῶν κιρβανίων ὁδηγούς. Ἡ φωνὴ του ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν, παράγουσα διπλὴν καὶ τριπλὴν ἠχώ, διαδίδεται μακρὰν, καὶ γνωστοποιεῖ αὐτοὺς ἐν καιρῷ διὰ νὰ εὐρωσι τόπον τινὰ καὶ εὐθετήσωσι τὰς ἡμιόλους των ἐπὶ τοῦ στενοῦ, ὥστε νὰ περάσωσιν ἀσφαλῶς ἐμφέτερα τὰ συναπαντηθέντα κιρβάνια. Ἀλλῆως ἢ ἐφινιδίως συνάντησις ἤθελε γίνεσθαι ὀλεθρία καὶ εἰς τὰ φορτωμένα ζῶα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους.

Καταβάντες τὸ ὄρος, εἰσῆλθοντες εἰς δάση πυκνότερα καὶ ἐμπλεκὰ ἐλῶν καὶ ὀρυζῶνων. Ἡδὴ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Γαλισίου, συνορεύουσαν μὲ τὸ Γηλάνιον. Κεκοπιακότες κ' ἔχοντες στενοχωρημένην τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν κατάπληξιν καὶ ζοφότητα τῶν θασῶν, ἐσυλλογίζομεθα μὲ αἰσθημα πάθου τὰς ἀσκηπεῖς πεδιάδας καὶ ἐρημίας τῆς Ἀτροπατηνῆς, τὸν καθαρῶτατον καὶ ἀνέφελον θόλον τοῦ ἐκεῖσε οὐρανοῦ, καὶ τὸν φωτίζοντα αὐτὸν τὴν ἡμέραν ἀκτινοβόλον ἀστέρρα του. Ἐκεῖ οἱ πνεύμονες ἀναπνέουσιν ὑγιεινὸν καὶ καθαρὸν ἀέρα, καὶ βαδίζει τις εἰς γῆν στερεὰν καὶ ξηρὰν ὡς ἡ κυριεύουσα θερμοκρασίᾳ· μῆνες ὀλοκλήροι παρερχονται χωρὶς νὰ πέσῃ ρανις βοχῆς, ἐνῷ ἡ θρόσος καταντᾶ σχεδὸν φυσικὸν φαινόμενον διὰ τὴν σπανιότητά της κατ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Ἀρμενοπερσικοῦ ὀροπεδίου. Ἐδῶ, τούναντιον, τὰ πάντα εἶναι ὑγρά καὶ λασιώδη· ἢ γῆ δὲν εἶναι παρὰ ἰλύς, βάλλται καὶ λιμνία γέμοντα ἀπὸ ἀκίνητα καὶ σεσηπῶτα ὕδατα· τὸ ἀτμοσφαιρικὸν κατάστημα, πλήρες ἀδιαλείπτων ἀναθυμιάσεων καὶ παντοεινῆς ὀμίχλης, ἀποκαθίσταται δο-

χεῖον ἀνεξάντλητον βροχῶν συνεχῶν καὶ ὑγρασίας διηνεκοῦς. Ἄμ' ἀφοῦ διαβῆ τις τὴν ζώνην τῶν Ἀλποῦν, καὶ πατήσῃ τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν τούτων, αἰσθάνεται ἀμέσως δυσάρεστον τινα μεταβολὴν εἰς ὅλον τοῦ τοῦ σύστημα· ἴγουν χαύνωσιν τῶν δυνάμεων, ἐκλυσιν τῶν νεύρων, γενικὴν τινα ἀτονίαν κυριεύουσαν κατὰ πρῶτον τὸ σῶμα. Παρακολουθοῦσι δὲ καὶ ἐνίστε συμπτώματα πυρετοῦ, ὅστις εἶναι ἡ κοινότερα ἐνδημικὴ ἀσθένεια, προσβάλλουσα μάλιστα τοὺς ἀλλοδαπεῖς.

Ὁ χειμάρρος, Καργγέ-ρούδ, κρημιζόμενος ἀπὸ βουνοῦ εἰς βουνόν, καὶ σχηματίζων εἰς τὸν βῶν του ἀναριθμήτους καταρράκτας, καταβαίνει τελευταῖον εἰς ἰσόπεδον διακεκομμένον ἀπὸ δάση καὶ ὀρυζῶνας, ὅπου πλῆον ὁ ῥόχθος καὶ ἡ ὀρμή του, καὶ περικυλίεται πλῆον καμπυλοειδῶς ἀναμέσον τῶν δένδρων, διαμεριζόμενος κάποτε εἰς πολυαρίθμους κλάδους· κάποτε δὲ, οἱ κλάδοι οὗτοι, συρρέοντες εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κώτην, μετασχηματίζουσι ποταμὸν, ῥέοντα μὲ βραδύτητα καὶ ἡρεμίαν. Ἀφοῦ προέβημεν τινὰς παρασάγγας ἐπὶ τὰ πρόσω, ψιθυρισμὸς τις εὐάρεστος ἤρχισε νὰ προσβάλλῃ αἰφνης τὴν ἀκοήν μου. Μετ' ὀλίγον ὁμοῦ ὁ ψιθυρισμὸς αὐτὸς μετεβλήθη εἰς φλοῦσβον διακεκριμένον. Ἐξελεθόντες δὲ ἀπὸ τὸ δάσος, εὐρέθημεν διαμῖς εἰς τὸ παραθαλάσσιον τῆς Κασπίας.

Η ΚΑΣΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ.

Τὸ ὑδροδοχεῖον τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης θαλάσσης εἶναι ἐν τῶν ἀξιολογωτέρων ἀντικειμένων τῆς σπουδῆς τῆς σφαιρας μας· ἐνῷ αἱ λοιπαὶ ἡπειροὶ εὐρίσκονται γεωλογικῶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑψωμένοι ὑπὲρ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὕδατος, ἐξηκριβώθη ὅτι ὑπάρχουσι χῶραι ὀλοκλήροι ἐκτάσεως μεγίστης, πλούσια καὶ γονιμώτατα, ἱκαναὶ νὰ σχηματίσωσι κράτος εὐμέγεθες, καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Γαλλίαν ἴσως ευρωχωρότερον, τῶν ὁποίων τὸ ἐπίπεδον εἶναι προδήλως χαμηλότερον αὐτοῦ τοῦ ὕδατος. Τίς ἢ αἰτία ἢ παράξασα τὴν παμπληθεῖν ταύτην κοιλότητα ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς ταύτης ἡπείρου; Αἱ γενόμεναι περὶ τοῦ φαινομένου τούτου εἰκασίαι εἶναι ἤδη πάμπολλαι· περιοριζόμεθα ὁμοῦ ἐνταῦθα εἰς τὰς κυριώτερας· οἱ μὲν εἶπον ἐτι κομήτης, κρούσας ἄλλοτε τὸν πλανήτην μας εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶναι σήμερον ἡ Κασπία, ἔσκαψε τὴν τοιαύτην κοιλότητα· οἱ δὲ διίσχυρισθοντες ὅτι εἶναι φυσικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ γενομένου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σφαιρας κενοῦ, ἵπότε τὰ ὑψηλὰ ὄρη, τὰ περίξ τῆς Κασπίας, ἀνεφάνησαν ἐκ τῆς ἀβύσσου. Ἄλλοι πάλιν ἀπέδωκαν τὴν προφανῆ ταύτην τρήσιν εἰς τὴν κατὰ βαθρὸν γενομένην ἐξάτμισιν τῆς θαλάσσης, ἥτις τὸ πάλαι ἦτο, λέγουσι, πολὺ πλεον ἐκτεταμένη ὑπ' ὅσον εἶναι τώρα. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐκρίθη πιθανώτερα, καθὼ καὶ μᾶλλον συμφωνοῦσα μὲ τὰς γενικὰς παρατηρήσεις.

Οἱ παλαιοὶ ἐνόμιζον, καθὼς γνωρίζομεν, τὴν Κασπίαν Θάλασσαν ὡς κόλπον τοῦ ἀρκτικού ὕδατος· ἀλλ' ἡ ἐσφαλμένη αὕτη ἰδέα ἐξέλειψε περὶ τὴν θαν ἐκτον-

ταστηρίδα, και αντικατεστήθη παρὰ τοῦ Πτολεμαίου ἢ ἀρχαιοτέρα δόξα τοῦ Ἡροδότου, ἥτις ἤθελε τὴν Κασπίαν πάντη κεχωρισμένην ἀπὸ τὰς λοιπὰς θαλάσσης. Ἐκτοτε παριστάνεται καὶ εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας ὡς μεσόγειος θάλασσα, μηδεμίαν ἔνωσιν μὲ τὸν ὠκεανὸν ἔχουσα· ἀλλὰ τὸ μῆκος αὐτῆς διεγράφετο ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς, καὶ ἔχει ἀπ' ἀρκτου εἰς μεσημβριαν. Κατὰ τὸν Μεσαιῶνα οἱ πίνακες τῆς Κασπίας ἀνεγράφησαν ἀπὸ τὸν τοῦ Πτολεμαίου, καὶ εἰδίδετο εἰς αὐτὴν ἔκτασις βαθμῶν 20 ἀπ' ἀνατολῶν εἰς δυσμῶν· ἡ δὲ λίμνη τοῦ Ἀράλ εὐρίσκειτο συγκεχυμένη μὲ τὴν Κασπίαν. Πειπαιδευμένους τις Ἄγγλος ἔμπορος, ὀνομαζόμενος Jonkison, περιηγηθεὶς κατὰ τὸ 1557 καὶ 1560, δι' ἐξόδων μιᾶς ἐμπορικῆς εταιρίας, διεκνήρυξε πρῶτος τὴν ἀλήθειαν, ἐξαγγείλας ἀπὸ τὰς ἐπιστημονικὰς ἰδίαις ἐξερευνησεῖς του, δώσας τὰς πρῶτας δετικὰς καὶ ἀναμφιλέκτους πληροφορίες περὶ τῆς ρηθείσης θαλάσσης, περὶ ἧς οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον εἰμὴ γνώσεις ἀτελεῖς, ἀμυδράς, ἢ καὶ ὄλας ἐπισηφαλεῖς. Αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰενκινσον ἀνεκάλυψε πρὸς τούτοις ὅτι ἡ λίμνη τοῦ Ἀράλ δὲν ἀπέτελει μέρος τῆς Κασπίας, ὡς κοινῶς ἐφρονεῖτο· ἀλλ' ἦτο χωριστὴ*. Μολοντοῦτο ἔμενεν ἀκόμη ὡς ἀντικείμενον σημαντικὸν ἐπεξεργασίας ὁ ὄρισμός τοῦ ἀκριβοῦς σχηματισμοῦ τῆς μεσογείου ταύτης θαλάσσης. Αἱ περιηγήσεις καὶ αἱ ὑδραυλικαὶ ἐργασίαι, αἱ ἐκτελεσθεῖσαι ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ μεγάλου τῆς Ρωσίας, συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν προτέρων γεωγραφικῶν πινάκων. Αἱ δὲ πολλάκις ἐπαναληφθεῖσαι παρατηρήσεις περιηγητῶν εὐσυνειδήτων καὶ σοφῶν περιφήμων συνεισέφερον κατὰ μικρὸν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων μας ἐπὶ τῶν μερῶν τούτων, μέχρις ὅτου τέλος πάντων οἱ πλοῖ τῶν Gmelin, Hablitzel, καὶ Tokmatehef, κατὰ διαδοχὴν ἐπιχειροῦσιν, παρήγαγον τὴν ἀληθινὴν ἔκτασιν καὶ ἀκριβῆ θέσιν τῆς Κασπίας.

Ἀπὸ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὑπῆρξε γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Κασπίας θαλάσσης εἶναι χαμηλοτέρα τῆς τοῦ ὠκεανοῦ. Τὸ 1812 δύο σοφοὶ ὁ Engelhardt καὶ ὁ Pargol ἐπεχείρησαν τὴν ἐξακριβωσιν τοῦ ποσοῦ τῆς χαμηλώσεως ταύτης διὰ βαρομετρικῶν καὶ ἄλλων καταμετρήσεων. Ἐξηκολούθησαν δὲ ταύτας κατὰ τὸν Ἰσθμὸν, ὅστις συνδέει τὸν Εὐξείνου Πόντον μὲ τὴν Κασπίαν θάλασσαν εἰς δύο διαφόρους τόπους παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Καυκάσου Ὄρους. Ἐξήχθη δὲ ἀπὸ μίαν μὲν τῶν καταμετρήσεων τούτων ὅτι ἡ Κασπία θάλασσα εἶναι 348 πόδας χαμηλοτέρα τοῦ Εὐξείνου Πόντου· ἀπὸ δὲ τὴν ἄλλην, 301 πόδας· ὡσαύτως καὶ ὁ περίπλοτος Humboldt, καθ' ἣν ἐποχὴν διετῆθε τὴν ἀρκτικὴν Ἀσίαν, ὑπέθεσεν ὅτι τὸ Ἀστραχανίαν εἶναι τοποθετημένον περὶ τοὺς 300 πόδας ὑποκάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὠκεανοῦ· καὶ ἰδοὺ πῶς αἰτιολογεῖ τὴν γεωλογικὴν ταύτην σύνθεσιν·— "Ὁ σχηματισμὸς τοῦ

μεγάλου τούτου κοιλάματος εἰς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς Ἀσίας ἀνάγεται, λέγει, εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῶν ὄρων τοῦ Καυκάσου, τοῦ Ἰνδοῦ-Κούχ, καὶ τοῦ ὄρους πεδίου τῆς Περσίας, τῶν περικυκλούντων τὴν Κασπίαν θάλασσαν*." Πολλοὶ ἄλλοι εἰδήμονες γεωλόγοι ἐνησχολήθησαν εἰς τὸ ἀξιοπεριέργον τοῦτο ἀντικείμενον· ἀλλ' αἱ προτάσεις καὶ οἱ συμπερασμοὶ τῶν ποτὲ δὲν ἐσυμφώνουν, καὶ ἀνήγειρον μάλιστα ἐτι περισσώτερας ἀμφιβολίας. Τέλος πάντων, ἡ τῆς Πετροπόλεως Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν ἀπέστειλεν εἰς τὸ 1836 τρεῖς ἐκ τῶν μελῶν τῆς σοφούς, διὰ ν' ἀποσταθμίσωσι τριγωνομετρικῶς τὴν χώραν, τὴν διαχωρίζουσαν τὸν Εὐξείνου Πόντον ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης, καὶ θέσωσι μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας τὸν ὄρον τῆς σχετικῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν, τὰς ὁποίας ἡ γενικὴ γνώμη ἐσυμπέρανε συνδεδεμένας εἰς ἐποχὴν τινα ἀγνωστον καὶ εἰς τ' ἀρχαιότερα χρονικὰ τοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων τῶν ἀκαδημαϊκῶν τούτων ἐγίνε δῆλον ὅτι ἡ Κασπία παράκειται 14½ σαγιήνας, ἰσομήκεις περίπου μὲ πόδας 96, ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου· τοιαύτη εἶναι ἡ ἀληθὴς διαφορὰ, ἡ τασάκις ζητηθεῖσα καὶ παρὰ τῶν γεωλόγων καὶ γεωγράφων ἀρχήτερα πιστῶς μὴ εὐρεθεῖσα· διότι ἡ δὲν εἶχον ποτὲ ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον, ἡ τ' ἀναγκαῖα μέσσα καὶ αἱ ἀποχρῶσαι πληροφορίες ἔλειπον εἰς αὐτοὺς πρὸς ἐξιγίανσιν τῆς ἀληθείας. Ἀπεδείχθη ταῦτο· χρόνος, ὅτι ἡ πάλαι ἔνωσις ἀμφοτέρων τῶν θαλασσῶν εἶναι πιθανώτατη διὰ τὴν φύσιν τῆς γῆς καὶ διὰ τὰ διάφορα θαλάσσια λείψανα τὰ εὐρεθέντα πρὸς βορρᾶν τῆς Κασπίας, μεταξὺ Ἀστραχανίου καὶ τῶν ὄχθων τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ.

Ἄλλ' ἕτερον τι πρόβλημα ἐξίσου ἀξιόλογον ἀποβλέπον τὴν Κασπίαν ἔμενε προσέτι ἄλυτον· ἐπρόκειτο ν' ἀποδειχθῆ ἂν ἡ θάλασσα αὕτη εἶχε καὶ παλαιότερον τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἔκτασιν τὴν ὁποίαν ἔχει σήμερον, ἢ ἂν ἡ κοίτη τῆς ἦτο πλατυτέρα, καὶ ἂν κατὰ συνέπειαν τοῦ συμπερασμοῦ τούτου ἡ λίμνη τοῦ Ἀράλ συνετέλει μέρος αὐτῆς ἢ ὄχι;

Τὰ βαρομετρικὰ πειράματα πολλῶν φυσικογεωλόγων, καὶ αἱ παρατηρήσεις τῶν περιηγητῶν Μουραβιέφ, Μιαγενδόρφου, καὶ Χουμβόλδου, μᾶς ἀποδεικνύουσι μὲ ἀναγερθῆναι ἐνάργειαν ὅτι, εἰς ἐποχὴν τινα ἀπομακρυσμένην μὲν ἀλλ' ἱστορικὴν, ἡ Κασπία θάλασσα παρεκτείνετο τῶνόντι πολὺ περισσώτερον ἀφ' ὅσον σήμερον· καὶ δὲν εἶναι διόλου ἀπίθανον ὅτι συνεδίετο καὶ μὲ τὴν Μαιώτιδα λίμνην, κατὰ τὸν Παλλῆν· καὶ τότε πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἶχε περίπου 130 Γαλλικῶν λευγῶν ἀνάστασιν πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μέρος. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον θετικώτερον γνωρίζομεν εἶναι ὅτι ἡ Κασπία συνενόητο πραγματικῶς μὲ τὴν λίμνην τοῦ Ἀράλ. Αἱ παλαιαὶ ἀκταὶ τῆς Κασπίας ἀνεγνωρίσθησαν μεταξὺ αὐν ἔχει σήμερον καὶ τῶν τῆς νοτίου ἄκρας τῆς ρη-

* Mallettan, Recherches sur la Mer Caspienne p. 481.

* Fragments de Geologie et de Climatologie Asiatique, p. 10-1.

θείσης λίμνης*. Ἄλλως τε ἡ ἀποξήρανσις λιμνῶν καὶ ποταμῶν εἰς τὴν ἀρκτικὴν μεσαίαν Ἀσίαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταριθμεῖται καὶ ὁ νότιος κλάδος τοῦ Ἰαξάρτου (Djan-Doria), ἡ ἐλάττωσις τῶν ὑδάτων τοῦ μεσαίου κλάδου τοῦ ἰδίου ποταμοῦ (Kouvan-Doria) πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος, καὶ διάφορα ἄλλα γεωλογικὰ τεκμήρια συντείνουσι εἰς τὸ νὰ μᾶς πείσωσιν ὅτι αἱ δύο αὗται θάλασσαι ἦσαν πάλαι ποτὲ συνδεδεμένα. Ἐξ ἄλλου δὲ μέτρου, αἱ πατροπαράδοσις τὰς ὁποίας φυλάττουσι πιστῶς οἱ παροικούντες τὰς βορειοανατολικὰς τῆς Κασπίας ὄχθας καὶ πλησίον τῆς Ἀράλ Ἰάταροι καὶ Κιργιζοὶ (Kirghiz), εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξια, καθὸ ἀποδεικνύουσι ὅτι οἱ προπάτορες τῶν νομάδων τούτων εἶχον ἰδεῖ τὴν Ἀράλ λίμνην ἐνωμένην μὲ τὴν μεγάλην θάλασσαν, ὡς τὴν ὀνομάζουσιν†. Ἡ παράδοσις αὕτη εἶναι γενικὴ καὶ εἰς πολλὰς Τουρκομανικὰς φυλάς, εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐρήμους τοῦ Χωρασμίου περιπλανωμένας. Ὅλαί αἱ μαρτυρίαι αὗται συντρέχουσι θαυμαστῶς πρὸς ἐπιστήριξιν καὶ ἐπιβεβαίωσιν τῆς δοξασίας τῶν ἀρχαίων, ὅτινες ἐφρόνον τὴν Κασπίαν πλατυτέραν ἀφ' ὅσον τὴν γνωρίζομεν σήμερον. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἡροδότου ὁ κλάδος τοῦ Ἰαξάρτου, ὁ καλούμενος Ἀρξῆς, εἰσέβαλλεν εἰς τὴν Κασπίαν· 39 ἄλλοι διακρόνον μεγέθους κλάδοι τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ ἐσχημάτιζον λιμνία εἰς τὰς ἐρήμους τῶν Τουρκομανῶν, τὰ ὁποία ἀπεξήρανθησαν. Ἐὰν λοιπὸν οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Ἰαξάρτης καὶ ὁ Ὠζὸς τρέχουσιν εἰς τὴν Κασπίαν, δὲν ἐσφαλλον καθ' ἣν ἐποχὴν συνέγραψον· καθότι ἡ Ἀράλ συνειγνύετο τότε μὲ τὴν Κασπίαν.

Πρὸς δὲ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἰδίας θαλάσσης τὰ σημεῖα τῆς ἀποξήρανσεως εἶναι ἐπίσης τρανὰ· ἡ γῆ τῆς Ὑρκανίας, τοῦ Ἡλκίου, τοῦ Ταλιςτανίου, καὶ τῶν βορειῶν χωρῶν, εἶναι σχηματισμὸς θαλασσίου. Εἰς ἔλην τὴν νότιον ζώνην παρετήρησα ποικίλα ἔχνη τῆς πάλαι διαμονῆς τῶν ὑδάτων. Κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὰς δύο πρῶτας ἐπαρχίας, καθ' οἷονδῆποτε μέρος ἀνασκάφητις, θελεῖ εὐρεῖν εἰς ὀλίγων ποδῶν βάθος ἄμμοι, κογχύλια θαλάσσια, χαλίκια, καὶ διάφορα ἄλλα ὄργανικα λείψανα, ἐσκεπασμένα ἀπὸ στρώματα γῆς ἐποχῆς νεωτέρας, γεννηθέντα ἐκ τῶν διηνεκῶν φυτικῶν διαλύσεων· τὰ πάντα ἀποδεικνύουσι τὴν προτέραν ἔκτασιν τῆς θαλάσσης μέχρι τῶν ὑπερειῶν τῆς Ἑλλουρικῆς σειρᾶς, ἡ ὁποία ἀπέτελει τῆς μεσογείου ταύτης θαλάσσης τὰ φυσικὰ περιφράγματα.

Ὅτε τὰ ὑδάτα ἐξατμισθέντα ἀνεκάλυψαν τὸν πυθμένα ἀπὸ χάλικας, ἄμμοι, καὶ λείψανα ὀστρακοδέρμων πεπληρωμένον, τ' ἀποτρίμματα, τὰ καταπίπτουσα ἀπὸ τὰς ἀποτόμους πλευρᾶς τῶν περικύκλω δεινδροκόμων βουβῶν, καὶ ἡ παντοσεῖνη τῶν φυτικῶν οὐσιῶν διάλυσις ἐστοιβάζθησαν καὶ κατεκάλυψαν τὴν γῆν ἐντὸς

* Voyage en Turcomanie et a Khiva, par M. Mouravief, p. 97. † Voy. du Baron de Mayendorf, p. 33, et Memoires relatifs a l'Asie, par Klaproth.

ὀλίγου καιροῦ, καταστήσαντα αὐτὴν μίαν τῶν γονιμωτέρων τοῦ κόσμου. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ὑπαρξίς τῶν κάτω χωρῶν τοῦ Ἡλκίου, Ταλιςτανίου, καὶ Μαζανδερβανῆς, τῶν ὁποίων ἡ φύσις εἶναι ἐμφανῶς ἐπικλυστὰς.

Τὸ φαινόμενον τῆς ἐξατμίσεως εἰς τὰς ἀνωτέρω ρηθείσας ἐπαρχίας εἶναι τόσον προφανές καὶ ἐκ πληκτικῶν, ὥστε δὲν ἐμπορεῖ τις ν' ἀποδώσῃ τὴν περίε τῆς Κασπίας ξήρανσιν εἰς ἄλλην οἰανδῆποτε αἰτίαν παρὰ εἰς τὴν ἀληθῶς τεραστίαν ταύτην ἀπορρόφησιν τῶν ὑδάτων τῆς ἢ καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ κυριεύουσα πολυομβρία εἰς ὄλας τὰς ἐλώδεις χώρας τῶν δυτικῶν ὄχθων, παρεμπερούσα τόσον μεγάλως μὲ τὴν εἰς τοὺς τροπικοὺς ὑπάρχουσαν, ἐμφανίζει ὅσον ἡ ἐξάτμισις αὕτη εἶναι ἀφθονος καὶ ἐνεργῆς. Διὰ τῆς ἐξατμίσεως μόνον δύναται τις νὰ ἐξηγήσῃ τὸ στένωμα τῆς κοίτης τῆς Κασπίας, ἥτις δὲν ἔχει πλέον σήμερον παρὰ 3139 τετραγωνικὰ μίτρα τῆς Γαλλίας. Πῶς ἄλλως νὰ ὑποθέσῃ τις καὶ τὴν γέννησιν τοσούτων προσχωμάτων καὶ θινῶν, ὡσαύτως καὶ τοῦ σχηματισμὸν τοῦ αὐχένος τοῦ Ἐνζέλλου; Πρὸ 300 χρόνων τὸ Ἐνζέλλο δὲν ὑπῆρχε, καὶ κατὰ τὰς πληροφορίες τῶν κατοίκων οὐδ' ὁ κόλπος ἐγνωρίζετο, ὁ παραχθεὶς ἀπὸ δύο κυκλοειδῆς ἀμμοῦσις ἰσθμῶς κατὰ συνέπειαν τῆς τῶν ὑδάτων ἐλαττώσεως.

Οἱ εἰς τὴν Κασπίαν εἰσβάλλοντες καθ'αὐτὸ ποταμοὶ εἶναι πέντε, ἦτοι, ὁ Οὐράλ καὶ ὁ Βόλγας πρὸς βορρᾶν, ὁ Κούρ καὶ ὁ Μάρδος (Sofed-roud) πρὸς δυσμᾶς, καὶ ὁ Ὠζὸς (Ghourghan) πρὸς ἀνατολὰς παρὰ τοῖς Τουρκομανοῖς. Ἐκτὸς τούτων εἶναι καὶ ἄλλα ἀναριθμητὰ ποτάμια καὶ ῥύακες, οἱ ὁποῖοι χύνονται εἰς αὐτὴν καθ' ὄλην τὴν δυτικὴν ἀκτὴν· τὸ δὲ ἀνατολικὸν μέρος εἶναι παντάπασι γεφυρωμένον καὶ ἀπόκληρον ἀπὸ ρεύματα γλυκίης ὕδατος. Τὸ φαινόμενον τῆς καλλιέργειας εἶναι ἀγνωστον εἰς τὴν Κασπίαν· ἀλλὰ σφοδρότατοι βορειοανατολικοὶ ἀνεμοὶ παράγουσι φρικώδεις τρικυμίας, ἀνυψούντες τὰ κύματα ἀπὸ 8 ἕως 10 ποδῶν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς. Μετὰ τὴν πᾶσιν τοῦ κλύδωνος ὀρητικώτατα ρεύματα, διαδεχόμενα πᾶσαντα, ῥίψουσι καθ' ὄλας τὰς διευθύνσεις, καὶ καθιστῶσι τὴν ναυτιλίαν, ἀκόμη καὶ ἐν καιρῷ εὐδίας, καποτε ἐπίσης ἐπικίνδυνον ὡς ἐν καιρῷ ζέλης. Οἱ ἐκ τοῦ νοτιοδυτικοῦ μέρους πνέοντες ἐνίοτε ἀπόγειοι ἀνεμοὶ περὶ τὸ φθινόπωρον, ὀνομαζόμενοι παρὰ τῶν Περσῶν Βᾶδ-Γέρμ, ἦτοι θερμοὶ ἀνεμοὶ, προξενοῦσι θυέλλας τοσοῦτον μάλλον καταστρεπτικὰς εἰς τὰ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους ἢ καὶ παρὰ τὰς δυτικὰς παραλίας ἀρμενίζοντα πλοῖα, ὅσον εἶναι αἰφνίδιαι καὶ ἀπροσδόκητοι. Ἐπὶ δὲ τῆς ξηρᾶς θερμαίνουσι τόσον πολὺ τὴν ἀτμοσφαιραν, ὥστε τὸν Νοέμβριον μῆνα τὸ θερμομέτρον ἀναβαίνει καὶ ἕως 28 (τοῦ Ρεωμύρου) εἰς τὴν σκιάν. Ἡ ἀτμοσφαῖρα τότε, πεπληρωμένη οὖσα ἀπὸ ἠλεκτρισμῶν, καταξήραται τὴν γλῶσσην, καὶ ἂν τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ Σιμουμίου ἀέρος διαρκέσῃ τινὰς ἡμέρας, καὶ αὐτὰς τὰς τελεματώδεις γαίας τὰς προπαρεσκευασμένας δι' ὀρυζῶνας, καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἥλιος ἀκτινοβολῶν ἀδύναται ν' ἀποξήρανῃ.

Οί άνεμοι ούτοι παύουσιν ή διά ραγδαίας βροχής, ή διά χιόνος έπισυμβαινούσης σχεδόν αφινιδίως.
 Ο παγετός καλύπτει όλους τους βορείους κόλπους και λιμένες της Κασπίας τόν χειμώνα· τὰ διά τόν νότον προωρισμένα πλοία αποπλίουσιν εκείθεν περί τας αρχάς του Οκτωβρίου, διά τόν φόβον μη, πηχθέντων τών υδάτων, βιασθώσι να διαχειμάσωσιν εκεί. Είς δε τὰ μεσημβρινά μέρη, καθ' ευκραή, τὸ πάχος ελλείπει ήλστελής· άλλ' αἱ βροχαί είναι συνεχέστεραι παρ' εἰς οἰουδήποι· άλλο μέρος της Περσίας και κεντρικῆς Ἀσίας.

* Απειρον πληθος θαλασσιων πτηνων ποιότητων ποι-

κίλων καλύπτει τὰς άμμόδεις άκτάς της ευμεγέθους ταύτης λίμνης. Μυριάδες θαλασσοκόρων και στίφη πυκνά πελεκάνων και λάρων περιίπτανται εἰς τὰ παρυιγία, ένασχολούμενα εἰς τήν αἰεΐαν όψαρίων, τὰ όποία, ώθούμενα από τὰ κύματα επί της άμμου, παράχουσιν ευωχητικὴν τροφήν εἰς τὰ άδθηγά ταύτα όρνεα. Οἱ δὲ κόλποι, λιμένες, και τὰ λιμνία γέμουσιν από νήσους, χήνας, και κύκνους άγρίους, και διάφορα άλλα ένυδρα πτηνά, άπερ, διωκόμενα από τὰ πάγητα του άρκτικού πόλου και της Σιβηρίας, αποδηροῦσιν έτησίως εἰς ευκραστέρας ζώνας.

*Επεται συνέχεια.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΡΗΜΟΣ ΣΑΧΑΡΑ.

Άνεμοταραχή εν Άμμώδει Έρήμω.

Η ΑΧΑΝΗΣ έρημος, ή όνομαζομένη Σαχάρα, κατέχει τὰ κεντρικά μέρη της βορείου Ἀφρικῆς. Τήν προς δυσμὰς έσχατιάν αυτής βρέχουσι τὰ ύδατα του Ἀτλαντικού· έκτεινομένη δὲ προς ανατολάς σχεδόν καθ' όλον τὸ πλάτος της Ἀφρικῆς, χωρίζεται από τήν Έρυθράν Θάλασσαν μόνον διά της κοιλάδος του Νεΐλου και της παρακειμένης πετρώδους χώρας. Τὰ βόρεια και νότια σύνορά της είναι άτελώς έγνωσμένα· εκ τών πιθανωτέρων όμως ύπολογισμῶν φαίνεται ότι ή από βορρά εἰς νότον έκτασις αυτής είναι κατά μέσον όρον 960 Ἀγγλικῶν μιλίων· ή δ' από δυσμῶν εἰς ανατολάς, περίπου 2650 Ἀγγλικῶν μιλίων. Η Σαχάρα έντός τών όρίων ταύτων περιέχει 2,500,000 τετραγωνικά μίλια, και κατά συνέπειαν υπερβαίνει κατά τὸ μέγεθος δύο τριτημόρια της Ευρώπης.

Η Σαχάρα είναι μὲν έρημος, άλλ' ούχι, ως κοινῶς νομίζεται, κεκαλυμμένη πανταχοῦ από λεπτήν και κινουμένην άμμον. Υπάρχουσι μὲν περιοχαί αρκετῆς έκτάσεως, έσκεπασμένα καθ' όλην αὐτῶν τήν επιφάνειαν με παχὺ στρώμα λεπτῆς και κινουμένης άμμου, και με χαμηλούς άμμόδεις λόφους· άλλὰ τὸ πλείστον μέρος αυτής συνίσταται από σταθεράν γῆν, πολλαχοῦ μὲν συγκειμένην από σκληρονηϊσον άμμον, άλλου δὲ από άμμόπετραν. Η επιφάνεια τινῶν μερῶν συνίσταται από κοκκωτοῦς βράχους. Πανταχοῦ όμως επικρατεῖ παντελής σχεδόν άκαρπία. Ἀληθεύει μὲν ότι εἰσκόμονται περιοχαί κεκαλυμμένα από θάμνους και τινα χόρτον, άλλ' αὐται είναι και ολίγα τὸν αριθμόν, και μικραί τήν έκτασιν. Προέρχεται δὲ ή γενική αὐτή άκαρ-

πία από τήν ξηρότητα της ατμοσφαιρας. Η Σαχάρα κείται κατά τὸ μέρος της γῆς, τὸ διαχωρίζον τους τόπους τῶν χειμερινῶν βροχῶν από τους τῶν θερινῶν βροχῶν, και δὲν μετέχει οὐδ' απ' εκείνας οὐδ' από ταύτας. Εἰς τὸ πλείστον μέρος της άχανούς ταύτης χώρας οὐδέποτε πίπτει βάνις βροχῆς, να αναψύξη τὸ αὐχμηρὸν έδαφος· και εἰς εκείνας δε τὰς περιοχάς, αἰτινες πλησιάζουσι εἰς τους άφθονίαν βροχῶν έχοντας τόπους, ολίγα μόνον βροχαί συμβαίνουσι κατά τόν Αύγουστον και Σεπτέμβριον, και αὐται ούχι κατά πᾶν έτος. Η άνομβρία αὐτη καθιστᾷ ολόκληρον τήν χώραν άνάρμωστον εἰς πᾶν εἶδος καλλιεργείας, άλλ' ὄχι και άείκητον, επειδή τὰ χαμηλότερα μέρη περιέχουσι πολλά φρέατα, έγγυς τῶν όποιων χόρτος και θάμνοι καλύπτουσι τήν γῆν, νομῆν παρέχοντα εἰς καμήλους, αίγας, και πρόβατα. Τὰ ζῶα ταύτα διατρέφουσι τὰς νομαδικὰς φυλάς, αἰτινες περιπλανῶνται εἰς τήν άπειρον ταύτην έρημίαν. Οδοιπόροι, τήν χώραν ταύτην διαβαίνοντες, ύπόκεινται εἰς πολλούς κινδύνους, και εκ της φύσεως του τόπου, και εκ του χαρακτήρος τῶν κατοίκων. Μολονότι αἱ κάμηλοι εἰσκόμονται τῆδε κάκεισε θάμνους ή χόρτον προς θεραπειάν της πείνης των, ανθρώπινη όμως τροφή δὲν εἰσκόμεται εἰς κανὲν μέρος του δρόμου, όστις υπερβαίνει 1000 μίλια κατά τὸ μήκος. Τὰ πάντα πρέπει να φέρη μεθ' έαυτου ὁ οδοιπόρος. Τὰ φρέατα ποτίμου ύδατος απέχουσι απ' άλλήλων δεκαήμερον οδοιπορίαν, και έτι μάλλον ένιοτε. Ουθεν ὁ εν τῇ έρήμῳ οδοιπορῶν άνάγκη πάσα να έφοδιάζεται από τοσοῦτον ύδωρ, όσον άπαιτεῖται προς άνάλωσιν αὐτου, μέχρις οὗ να φθάση εἰς τὸ προτεγές φρέαρ· αν δ' ὁ καιρός ήναι αὐχμηρότερος και θερμότερος παρὰ τὸ σύνθηες, τὸ φρέαρ ξηραίνεται, και κινδυνεύει τὰ μέγιστα ν' απολεσθῆ από τήν δίψαν. Αν χάση τὸν δρόμον του εν τῇ έρήμῳ, ὁ θάνατός είναι άναπόφευκτος. Εἰς τὰς περιοχάς εκείνας, αἰτινες καλύπτονται από λεπτήν και κινουμένην άμμον, οἱ άνεμοστρόβιλοι πνέουσι πολλάκις σφοδρότατοι, ανεγείρουσι μέγα μέρος της άμμου εἰς ίκανόν ύψος, και αποθέτουσι πάλιν αὐτὸ εἰς άπόστημά τι. Τιαῦται στῆλαι άμμου κατέχουσιν πολλά κερβάνια. Οἱ κάτοικοι της έρήμου διάγουσι πλανήτιδα ζωήν, και, ως εἶναι αἱ νομαδικαί φυλαί, προσβάλλουσι τὸν οδοιπόρον, αφαιροῦσι τὰς πραγματείας του, και ύποδουλῶνουσιν αὐτόν. Μ' ὅλους τους κινδύνους τούτους, έτησίως διέρχονται τήν Σαχάραν διάφορα κερβάνια, ενεργούντα τὸ μεταξὺ Σουδάν και τῶν επί της Μεσογείου χωρῶν έμπορίον.

Τὸ ανατολικὸν μέρος της Σαχάρας, καλούμενον και Λιδική έρημος υπό τῶν γεωγράφων, περιέχει αρκετάς αἰάσεις ή δάσεις, αἰτινες διατρέφουσι με-

τριον πληθυσμόν. Εἰς σχεδόν ὅλας εἰσκόμονται εκτεταμένοι φοινικῶνες, και άγροί παράγοντες εἶδος τι μελίνης.

Τὰ ήμερα ζῶα της έρήμου είναι ή κάμηλος, ή αίξ, τὸ πρόβατον, μικρός τις μέλας βοῦς, και ὁ ίπκος· τὰ δε άγρια, ὁ λέων, ὁ πάνθηρ, ή στρουθοκάμηλος, ή δορκάς, και άλλα· όφεις προσέτι εἰσκόμονται εν άφθονία. Αἱ στρουθοκάμηλοι είναι πάμπολλοι, και τὰ πτερά των συνιστῶσιν αξιόλογον εἶδος έμπορίου. Έκ τῶν άγρίων φυτῶν της έρήμου τὸ κυριώτερον είναι άκανθῶδες τι αἰθαλές, φυόμενον εἰς πολλά μέρη εν τῇ άμμῳ, και τραγόμενον ευχαρίστως υπό τῶν καμήλων. Προς τήν νοτιοδυτικὴν κόγχην της Σαχάρας εἰσκόμονται εκτεταμένα δάση άκακίῶν, εἰς ὧν λαμβάνεται τὸ πλείστον μέρος του κάμμεως, του άναλισκομένου εν Εὐρώπῃ υπό τὸ όνομα Κόμιμι Ἀραβικόν. Ἄλας είναι τὸ κυριώτερον όρυκτόν προϊόν της έρήμου, εξαγόμενον εν άφθονία εἰς τὰς προς νότον αυτής χώρας, τὰς καλουμένας Σουδάν. Εἰσκόμεται προσέτι εἰς τινα μέρη και σιδηροῦχος γῆ.

Εἰς τὸ ένδότερον ὁ άνεμος πνέει σχεδόν άδιακόπως εἰς ανατολῶν, και τήν μὲν ήμέραν είναι πολλάκις σφοδρότατος, τήν δε νύκτα γαληνῆ. Ο δυνατός άνεμος μετριάζει τήν θερμότητα του φλογεροῦ ήλιου, και έντεῦθεν αἱ νύκτες είναι συνήθως μάλλον άνυπόφοροι παρὰ τὰς ήμέρας. Οἱ άνεμοστρόβιλοι, ως προείπομεν, άνυφοῦσι πολλάκις στήλας άμμου, αἰτινες πληροῦσι τὸν αέρα, και καταπλακῶνουσι ένίοτε τους οδοιπόρους. Εἰς προφύλαξιν πίπτουσι οὔτοι πρηνεῖς, καλύπτοντες τὸ πρόσωπον, και κλείοντες τὸ στόμα και τους οφθαλμούς· αἱ κάμηλοι αὐτομάτως γίνουσι τὰς βίνας αὐτῶν εἰς τήν άμμον· οἱ δε ίπποι, όσοι δὲν έμαθον εκ πείρας ή δὲν έγυμνάσθησαν να λαμβάνουσι τήν αὐτὴν προφύλαξιν, πάσχουσι δεινῶς. «Μία εκ τῶν μεγίστων από τὰς στήλας ταύτας της άμμου,» λέγει ὁ τήν Σαχάραν διελθὼν Γάλλος περιηγητῆς Καλλιέ, «έφθασε προς ήμᾶς έσκηνωμένους, άνέτρεψεν ὅλας τὰς σκηνάς, και περιστροβίλισασα ήμᾶς ως άχυρα, έβρίψε τὸν ένα επί του άλλου με τήν μεγαλητέραν σύγχυσιν. Ηγνοοῦμεν ποῦ εἰσκόμεθα, και οὐδὲ τὸ πλησιέστατον αντικείμενον διεκρίνομεν. Η άμμος περιετύλιξεν ήμᾶς εν σκότει ως βελύγη, και ὁ οὐρανός και ή γῆ εξαίνοντο συγκεχυμένα και συνενωμένα. Ένδῳ διήρκει ή φοβερά αὐτη άνεμοταραχή, έμένομεν εκτεταμένοι επί του έδάφους, άκίνητοι, θνήσκοντες από τήν δίψαν, καιόμενοι υπό της άμμου, και υπό του άνέμου τυπτόμενοι. Οὐδὲν όμως υπεφέρομεν από τὸν ήλιον, του ὁπολου ὁ δίσκος, κεκρυμμένος σχεδόν υπό του νέφους της άμμου, εφαινετο άμυρῶς, και στερημένος τῶν ακτίνων του.»

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ,
Ἡ ἄγγελος ψάλλοντες εἰς ὑποδοχὴν θνησκούσης
νεάνιδος.

Ἄρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις,
καὶ οὕτως πάντοτε σὺν Κυρίῳ
ἐσόμεθα. — Α'. Θεσ. δ'. 17.

ΚΑΙ τὴν ἀτιμώδη φέροντες τῶν ἀθανάτων βύσσαν,
Ἐπὶ φορμύγων ἀργυρῶν καὶ ἐλεφαντοχόρυσσων
Οἱ ἄγγελοι συνέψαλλον
Μὲ ἀρμονίαν ἔχοντες.

«Ὁ ἄστερός οὐρανόσδε μᾶς εἶδος διαβάτας
Βαθμίδας μας συνήψαμεν νεφέλας ἀπυωτάσδε
Τὰ καθ' ὅσον δὲ πνεύματα ἡρώτων μ' ἐκστασίῳ των,

Ποῦ κάτω πορευόμεθα;
Κ' ἡμεῖς ἀπεκρινόμεθα·

Σὲ ἕνα προσκομίσωμεν τὴν νέαν ἀδελφὴν των.

Ἰδοὺ, ἔλθὲ, νεάνις,
Ἐς τοὺς παραδείσους μεθ' ἡμῶν τοῦ Πλάστου ν' ἀνασάνης!»

Κ' ἡ ἀσθενὴς καὶ φθίνουσα
Ἐῖπε, τὸ οὖς ἐκτείνουσα·

— «Μὲ δάκρυα τὴν κόμην μου ἕως ποῦ θὰ νὰ λούης!
Γλυκεῖα μήτηρ, πρόσξον· ἐκεῖ μακρὰν ἀκούεις . . .»

— «Θυγάτηρ! εἶναι χίμαιρα.» — «Τί λέγεις! τοῦναντίον . . .
Μὲ σθένεις τὴν ἐπιπέδα!

Ἐγὼ ἀφεσπερίδα
Μακάρων τὸ ὑπέλαθα, καὶ κῆμον ἡλυσίω.»

Καὶ ἔψαλλον οἱ ἄγγελοι· «Ἐλθὲ, ἔλθὲ, νεάνις,
Ἐς τοὺς παραδείσους μεθ' ἡμῶν τοῦ Πλάστου ν' ἀνασάνης!
Νὰ φαίνας ἐν τῇ μέσῳ μας διάσημος ἀδάμας,
Νὰ γίνης ἕνας οὐρανόσδε εἰς τὰ οὐράνιά μας!
Νὰ σὲ προκίςῃ ὁ Ὑψίστος τὴν ἴσιν τῶν αἰθέρων
Διάδημα, καὶ τάπητα τὴν κόνιν τῶν ἀστέρων!

Ἐλθὲ, ἔλθὲ, νεάνις,
Ἐς τοὺς παραδείσους μεθ' ἡμῶν τοῦ Πλάστου ν' ἀνασάνης!»

Κ' ἡ ἀσθενὴς καὶ φθίνουσα
Ἐῖπε, τὸ οὖς ἐκτείνουσα·

«Τί ἄσκη θελξικάρδιον εἰς μέαν ἀθνενοῦσαν,
Κατάκοιτον καὶ δυστυχῆ!

Ἰδοὺ ἐκ νέου ἀντηγεῖ . . .
Γλυκεῖα μήτηρ, ἤκουσες; Σιμὴ ἐτραγωδοῦσάν.»

— «Πισύγασε, θυγάτηρ! τῆς φαντασίας εἶναι . . .»
— «Ποτέ λυγίζει ἐξωθεν χορὸς παρθένων. Μείνε . . .

Μὲ προσκαλοῦν αἱ φίλαι μου!
Τὰς φίλας ταύτας στειλὲ μου!»

Καὶ ἔψαλλον οἱ ἄγγελοι· «Ἐλθὲ, ἔλθὲ, νεάνις,
Ἐς τοὺς παραδείσους μεθ' ἡμῶν τοῦ Πλάστου ν' ἀνασάνης!

— Ἀπὸ τὴν περιφέρειαν τοῦ διαδήματός μου
Ἐλλείπει, εἶπεν ὁ Θεός,

Ἐἰς μαργαρίτας ἀγλαάς·
Τὸν μαργαρίτην εὗρετε εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ κόσμου!—

Κ' ἡμεῖς ἀνυπετάξιντες τῆς ἀσπρας πτέρυγας μας,
Ἄνιλλομεν,
Κατῆλλομεν,

Καὶ τέλος πάντων σ' εὕρομεν μετὰ πολλῆς χαρᾶς μας.
Ἐλθὲ, ἔλθὲ, νεάνις,
Ἐς τοὺς παραδείσους μεθ' ἡμῶν τοῦ Πλάστου ν' ἀνασάνης!»

Κ' ἡ ἀσθενὴς καὶ φθίνουσα
Ἐῖπε, τὸ οὖς ἐκτείνουσα·

«Γλυκεῖα μήτηρ, ἤκουσες; τίς πλέον δὲν ἀκούει!—
— «Βορέας εἶναι, κέρη μου· ἀήρ τὴν οὐρανὸν κροεῖ.—»

— «Ποσῶς! ἀλλὰ συνέψαλλον
Ἄρχαγγέλ' ἕμνον ἔχοντες . . .

Ἰδοὺ . . . καὶ πάλιν . . . ψάλλουσιν . . .
Ἰδοὺ . . . τὰ κρίνα . . . θάλλουσιν . . .

Μὲ μέγρον . . . ἀνθη . . . φαίνουσι . . .
Πηγαινῶν . . . με . . . προσμένουσι . . .»

Καὶ ἔψαλλον οἱ ἄγγελοι· «Ἰδοὺ, νεάνις,
Ἐς τοὺς παραδείσους μεθ' ἡμῶν τοῦ Πλάστου ν' ἀνασάνης!
Νῦν ἔσο ἐν τῇ μέσῳ μας διάσημος ἀδάμας!
Νῦν γίνε σὺ ὁ οὐρανόσδε εἰς τὰ οὐράνιά μας!
Τὸν πέπλον λάβε τῆς αὐγῆς καὶ με αὐτὸν ἐνδύσου,
Καὶ κάθευδε εἰς κάλυκας ἀνθῶν τοῦ παραδείσου!»

Ἐν Σαραφείμ μικρότερον ἀποσκαπθὲν τῶν ἄλλων
Πετῆ πρὸς τὴν νεόφυτον, καὶ λέγει πάλιν ψάλλον·

«Τὰ στέφη τῶν ἀγγέλων μας δάκνυθι συνθέτου,
Τὸ σὺν συνθέτου κρίνα·

Αὐτὸ ἐπὶ τῆς κόμης σου διὰ χερσὶς μου θέτου . . .
Τὸν Ἐκασφόρον χλευάσον!

Ἰδοὺ αὐτὴν τὴν ἔσπερον ἡλιακὴν ἀκτίνα·
Κιθάρην κατασκευάσον . . .

Ἀπὸ τὸν πέπλον τ' οὐρανοῦ ταινίαν τῆς λαβῆς τῆς,
Καὶ με κομῆτας θάδεκα τοὺς θάδεκα ἀστροφείας τῆς.»

Τὸ Σαραφείμ ἐσέγησεν. — Ἐν Χερουδιμ σιμῶνει,
Καὶ λέγει πρὸς ἐκείνην·

«Ἄς ἐγερθῆ εἰς ὄρθρον σου ἢ τῶν ἀστέρων σκόνῃ·
Ἄν θέλῃς ὑποπόδιον, πατεῖς εἰς τὴν σελήνην·

Εἰς τὴν χρυσῆν σου φόρμιγγα χορδὰς ἀν θέλῃς, οἶδας
Τῆς πολυγράσου ἱριδῶς τὰς τηλαυγεῖς λιρῆδας—

Ἐκείνας διαγώρισον, καὶ τάνυσον ἀντὶ χορδῶν.
Τὸ νέκταρ, βέον πρὸ ποδῶν,

Εἰς τοὺς κοκκίνους τοῦ ἀφροῦς λευκὰ κυλλεῖ ῥόδα—
Ἐς τὸ βεῖθρον τοῦτο βύβισον τὸν δεξιόν σου πόδα—

Τὸ βεῖθρον ὑὰ φλοισβήσῃ,
Ὁ φλοισβὸς τοὺς δακτύλους σου εἰς τόνον θὰ βυθμίσῃ,

Ἐν μέλῳ θ' ἀνεψύσῃ,
Καὶ ἔμα ἀναρμόνιον ἐν ἴσιν θὰ σὲ δώσῃ.»

Καὶ τότε πάλιν ἐμελεῖ τὸ στέφος τῶν ἀγγέλων·
«Ἄν μένει πλέον παρελθόν, ἢ ἐνεστώσ, ἢ μέλλον—

Τὸ πᾶν ΗΒΙΕΡΑ ΜΙΑ!
Νεάνις μακαρία!

Ἰδοὺ σὲ καταστήσαμεν τῶν οὐρανῶν ἐνοίκιον·
Μέλψον τὸν ἕμνον Σαββαῖθ εἰς ἦχον ἐπινίκιον!»

Ἄλλ' αἰφνιδίως ἐλαμφεν ἡ κορυφὴ τῶν οὐρανῶν!
Πρὸς ἕνα ΜΕΓΑΝ ΟΦΘΑΛΜΟΝ πᾶς ἄγγελος ἐτρέπη,

Κ' ἤκούσθη ἄβυσσος φωνῶν·
ΑἰΩΝΙΟΣ ΑΓΑΠΗ!!!»

Ἐ. Ψ. ΣΚ.